

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Tjejer kan väl inte spela fotboll?

En komparativ studie om normer, genus och etnicitet i
barnlitteratur utgiven på två skilda förlag.

Girls Can't Play Football, Can They?

A comparative study on norms, gender and ethnicity in children's literature published
by two different publishers.

Kajsa Andgrim
Emma Nevalainen

Akademien för utbildning, kultur
och kommunikation
Svenska
Examensarbete i lärarutbildningen
Avancerad nivå
15 hp

Handledare: Niclas Johansson

Examinator: Magnus Jansson

Termin HT18 År 2019

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademin för utbildning
kultur och kommunikation

EXAMENSARBETE
Kurskod SVA019 15 hp
Termin HT18

SAMMANDRAG

Kajsa Andgrim & Emma Nevalainen

Tjejer kan väl inte spela fotboll?

En komparativ studie om normer, genus och etnicitet i barnlitteratur utgiven på skilda förlag.

Girls Can't Play Football, Can They?

A comparative study on norms, gender and ethnicity in children's literature published by two different publishers.

Årtal 2019

Antal sidor: 41

Syftet med studien är att ta reda på om Sveriges största förlag inom barnlitteratur Bonnier Carlsen och ett av Sveriges mindre förlag Olika förlag skiljer sig ifråga om normer, genus och etnicitet i deras barnlitteratur. Vi tittar på hur flickor och pojkar framställs i böckerna, vilka normer som finns, om det finns med personer med annan etnicitet än skandinavisk etc. Vi har valt tre stycken böcker från vardera förlag med liknande handling och genre. De genrer vi valt är hästböcker, fotbollsböcker och skräckböcker. Böckerna vi fokuserar på är för åldrarna 6-9 år. Vi har analyserat böckerna enskilt för att sedan jämföra dem med varandra. I resultatet kan vi se att det skiljer sig en del förlagen emellan. Vi fick ett tydligt resultat att böckerna från Olika förlag har mycket fokus på frågor som rör genus, normer och etnicitet medan böckerna från Bonnier Carlsen inte har lika mycket fokus på det. Böckerna från Olika förlag har med fler karaktärer som har en annan etnicitet än skandinavisk samt att de böckerna var mer normbrytande.

Nyckelord: Barnlitteratur, barnlitteraturanalys, bokförlag, etnicitet, genus, genusperspektiv, mångfald, normer och normkritik

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Problemformulering, syfte och forskningsfrågor	5
2. Bakgrund	6
2.1 Barnlitteratur.....	6
2.1.2 Begreppsdefinition – Hästböcker	6
2.1.3 Begreppsdefinition – Skräckböcker	7
2.3 Bakgrund om förlagen	8
3. Tidigare forskning.....	9
4.1 Genus och genusperspektiv.....	10
4.2 Mångfald	12
4.3 Normer och normkritik.....	12
5.1 Urval	14
5.3 Barnlitteraturanalys	16
5.4 Reliabilitet och validitet.....	16
6. Analys	17
6.1 Analys av hästböcker.....	17
6.1.1 Jämförelse – hästböckerna	19
6.1.2 Genus	19
6.1.3 Normer.....	20
6.1.4 Etnicitet.....	21
6.1.5 Sammanfattning av hästböckerna.....	22
6.2 Analys av fotbollsböckerna.....	22
6.2.1 Jämförelse – Fotbollsböckerna	28
6.2.2 Genus	28
6.2.3 Normer.....	29
6.2.4 Etnicitet.....	30
6.2.5 Sammanfattning av fotbollsböckerna.....	31
6.3 Analys av skräckböckerna.....	31
6.3.1 Jämförelse – Skräckböckerna.....	35
6.3.2 Genus	35
6.3.3 Normer.....	36
6.3.4 Etnicitet.....	36
6.3.5 Sammanfattning av skräckböckerna.....	37
7. Slutdiskussion	37
Litteraturförteckning.....	40

1. Inledning

Det är måndag morgon och samling som vanligt för klass 2B. Det har varit en solig och härlig helg såsom det kan vara i början av september och hösten precis har börjat. Dagen till ära så har klassens lärare Fia pumpat upp de nya bollarna som klassen fått. En fotboll och två basketbollar. Nu får ni vara snälla och samsas om bollarna vi fått, säger Fia.

-Jag paxar fotbollen. Säger Lina. Vilka vill vara med och spela?

-Men neeej. Jag ska ha fotbollen, säger Adam. Du är tjej, tjejer kan inte spela fotboll!

-Joho! Jag kan visst spela fotboll säger Lina. Jag har börjat spela i ett fotbollslag. Ellen spelar också i laget! Ellen nickar instämmande.

Ovan var en händelse som Kajsa Andgrim bevittnade under sin VFU 3, 2018. Namnen på såväl skolan, eleverna samt läraren är påhittade

Kan flickor spela fotboll, hockey eller vara chef? Kan pojkar dansa balett, vara sjuksköterska eller leka med dockor? Vi kan se detta i verkligheten men kan vi läsa om det i böcker som barn? Vi har under våra 20 veckor av VFU hört kommentarer som ”Nej, hon kan inte spela fotboll för hon är tjej” eller ”Nej, han kan inte ha en rosa vattenflaska, det är en tjejfärg”.

Detta har fått oss att fundera, hur kan sådana kommentarer fortfarande sägas? Går vi tillbaka i tiden, sisådär 50-100 år så var det inte så vanligt att flickor spelade fotboll eller höll på med saker som var utmärkande för män och det var inte speciellt vanligt att pojkar var hemma och städade och lagade mat istället för att arbeta. I dagens samhälle är detta inte något som är konstigt, men ändå dyker liknande kommentarer som de ovan upp oftare än vad det borde, både från vuxna och barn.

LGR11 (Skolverket, 2017, s. 252) skriver att ”Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och förstår hur andra känner och tänker”. Vi behöver språket för att kommunicera, tänka och lära. För att vi ska utveckla språket behöver vi lära oss så många ord som möjligt, vilket vi gör via läsning. Att vi ökar vår ordkunskap och vårt ordförråd via böcker, både genom egen läsning men även genom att lyssna på texter är allmänt känt. Ingemansson (2016, s. 25) skriver om att man ska läsa för livet och menar på att skolan behöver trycka på hur betydelsefull läsning och läsförståelse är i tidig ålder för att kunna bygga på och utveckla den genom hela livet. Ett av de centrala innehållen i LGR11 (Skolverket, 2017, s. 253) i ämnet

svenska är att eleverna ska lära sig: ”lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll”.

LGR11 (Skolverket, 2017, s. 12) skriver även att skolans mål är att varje elev: ”tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor.” Vi anser då att vi inte kan ha elever som springer runt och säger att man inte kan spela fotboll på grund av ens kön eller att man inte kan ha en viss färg på sina kläder eller sina saker på grund av att de är pojk- eller flickfärg. Vi började fundera lite över hur arbetsmaterialet ser ut i skolorna vi har gjort våra VFU-perioder på och fastnade för vilka läseböcker som finns. Vi kunde inte hitta någon bok där det var flickor som spelade fotboll eller basket. Vi hittade inte heller böcker där vi kunde läsa om pojkar som dansar balett eller rider.

Vi vill med denna studie därför försöka ta reda på om och hur barnlitteraturen idag tar upp dessa frågor. Vi kommer även att i vår slutdiskussion diskutera resultatet och se om vår studie har gjort oss två mer kritiska i vårt tänkande i val av barnlitteratur till undervisningen.

1.1 Problemformulering, syfte och forskningsfrågor

Skönlitteratur behöver inte vara en spegling av verkligheten men i litteraturen kan man däremot se hur kön, genus och liknande framställs. Barn som läser fångar upp det som står i böckerna och kan till exempel bilda sig en uppfattning om olika samhällsdiskussioner såsom feminism, mångfald och normer skriver Lena Kåreland (2005, s. 12). Vi har under vår utbildning fått förståelse för hur viktiga böckerna är för barn och deras verklighetsuppfattning. Vi upplever att barn inte läser om olika kulturer, normbrytande litteratur som till exempel flickor som spelar fotboll eller pojkar som dansar. Maria Nikolajeva (2017, s. 33) skriver att barnlitteraturen avspeglar verkligheten, direkt eller indirekt, och påverkar därför barnen som läser i deras vardag och deras verklighet. Vår undersökning går ut på att ta reda på hur barnlitteratur tar upp normer, genus och mångfald med fokus på etnicitet. Vi kommer att undersöka detta genom att ställa två bokförlag mot varandra i en jämförelseanalys.

Syftet med studien är att ta reda på om Sveriges största förlag inom barnlitteratur Bonnier Carlsen och ett av Sveriges minsta och enligt oss mest normbrytande förlag Olika förlag skiljer sig ifråga om normer, genus och etnicitet i deras barnlitteratur. Våra forskningsfrågor ser ut på följande sätt:

1. Vilka normer finns det i böckerna och skiljer sig förlagen åt i hur normbrytande de är?
2. Finns det karaktärer med annan etnicitet än skandinavisk i den valda litteraturen och skiljer det sig åt förlagen emellan?
3. Hur behandlar den valda litteraturen genus och skiljer det sig åt mellan de två förlagen?

2. Bakgrund

I detta kapitel kommer vi under 2.1, 2.1.1, 2.1.2 och 2.1.3 presentera de centrala begreppen barnlitteratur, hästböcker, fotbollsböcker och skräckböcker. Vi kommer även att ta upp under 2.2 vad läroplanen tar upp gällande normer, etnicitet och genus.

2.1 Barnlitteratur

Maria Andersson och Elina Druker (2009, s. 7) skriver att definitionen av barnlitteratur är texter som skrivits för barn. Definitionen förenar alla typer av barnlitteratur. Det finns en stor variation i barnlitteratur, allt från 1600- talets barnlitteratur som med dagens barnlitteratur inte har mer gemensamt än att de hamnar i samma barnkategori. Barnlitteratur är skriven för barn men kan vem som helst skriva om barn för barn? Det kan handla om synen på barn, samhället och hur olika barn skildras. Författarna har med två bra frågor som rör barnlitteratur: Vems barndom gestaltar egentligen barnlitteraturen? Och ur vems synvinkel beskrivs den? Dessa två frågor tål att fundera på när man läser barnlitteratur. Barnlitteratur är skriven av vuxna och speglar hur vuxna ser på barndomen. Under historien har det även utvecklats vissa mönster i hur flickor och pojkar framställs i barnlitteratur.

2.1.1 Begreppsdefinition – Fotbollsböcker

Ann Boglind & Anna Nordenstam (2010, s. 165) skriver att fotbollsböcker ofta har en pojke som huvudkaraktär. Huvudpersonen har en idrottskarriär av något slag och boken bygger ofta på att det ska vara en viktig match. Boken avslutas oftast med hur det gick i matchen. Läsaren får uppleva spänning i och med att läsaren på förhand inte vet hur det går i fotbollsmatchen/fotbollscupen och huvudpersonen råkar ofta under bokens mittdel ut för en rad händelser. Ofta finns det flickor och andra personer med i böckerna, men dessa får en mer blygsam bakgrundsroll.

2.1.2 Begreppsdefinition – Hästböcker

Ann Boglind & Anna Nordenstam (2010, s. 168) skriver att ridsporten idag är en sport som mest utövas av flickor, detta gör att de flesta hästböcker handlar om flickor. ”Att sköta om

och ta hand om sin häst, men också rida och delta i tävlingar är de vanliga inslagen i hästböcker. Flickorna bemästrar de stora, farliga djuren och lär sig hantera och styra dem men också sköta om och vårda” (s. 168). I och med att böckerna ofta innehåller ett tävlingsmoment blir böckerna spännande för läsaren, då läsaren inte på förhand vet hur det ska gå på till exempel i tävlingen. Hästböcker skildrar ofta flickornas vardag i stallet eller ridhuset. Stallet blir flickornas ställe och där det är de om har makten. Det är inte vanligt att hästböcker handlar om pojkar.

2.1.3 Begreppsdefinition – Skräckböcker

Anna Sahlén (2009, s. 1) skriver att skräckböcker handlar om att personerna i böckerna får möta sina rädslor eller träffa på onaturliga företeelser. Anna Sahlén (2009, s. 1) skriver att en av anledningarna till att vi människor läser och gillar skräck kan vara för att vi själva vill glömma vår vardag en stund genom att i fantasin uppleva en fara men i verkligheten vara trygga. Anna Sahlén (2009, s. 1) skriver: ”I skräcklitteratur skildras världen ungefär som den ser ut, men mitt i allt det vardagliga dyker det upp främmande, oförklarliga inslag som i sitt brott mot det vanliga framstår som väldigt skrämmande”. Skräcklitteraturen ser inte likadan ut idag som den gjorde för 100 år sedan och författaren menar på att i samma takt som samhället förändras så förändras våra rädslor vilket leder till att de olika huvudfrågorna i skräcklitteratur också ändras. I skräckgenren kan man inte se om de mestadels handlar om flickor eller pojkar.

2.2 Vad säger LGR 11?

Då vi alltid ska utgå från grundskolans läroplan LGR 11 (Skolverket, 2017) i våra val och vår undervisning behöver vi till denna studie ta reda på vad LGR 11 säger om normer, genus, etnicitet och om läsningens betydelse. I skolans värdegrund och uppdrag (Skolverket, 2017, s. 7) står det att: ”Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.”

Under rubriken normer och värden (Skolverket, 2017, s. 12) står det att skolan ska låta eleverna omfatta de värderingar som finns i samhället vi lever i. Eleverna ska kunna göra medvetna ställningstaganden när det gäller mänskliga rättigheter, grundläggande demokratiska värderingar och personliga erfarenheter. Eleverna ska respektera andra människor och ta avstånd från diskriminering, förtryck och kränkande behandling. Varje elev ska också kunna leva sig in i en annan människas situation. Skolan har alltså ett ansvar när det kommer till normer och värderingar. Skolan ska medverka till att eleverna känner en

samhörighet, solidaritet och ett ansvar för människorna i sin omgivning. Skolan ska även präglas av jämställdhet samt motverka diskriminering och kränkande behandling. I skolan ska även eleverna kunna interagera med varandra oavsett kön.

Lgr 11 (Skolverket, 2017, s. 13) skriver att lärarens uppgift är att klargöra för eleverna samt tillsammans med dem diskutera värdegrunden i det svenska samhället. Läraren ska även synliggöra olika uppfattningar om vad kvinnligt och manligt innebär och hur de kan spegla människors olika möjligheter. Läraren ska precis som skolan motverka diskriminering och kränkning samt se till att alla elever kan arbeta tillsammans oavsett kön. Samarbete med hemmet ska även ske ifråga om elevernas fostran samt att hemmet ska veta skolans normer och regler.

Lgr 11 (Skolverket, 2017, s. 252) skriver: ”I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar för att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.”

Lgr 11 (Skolverket, 2017, s. 253) skriver också att ett rikt språk har betydelse för att verka i ett samhälle där flera olika kulturer möts i vardagen. Syftet med undervisningen i läsning är att ge eleverna stimulans i deras intresse för läsning.

2.3 Bakgrund om förlagen

Olika förlag

Olika förlag grundades av Marie Tomicic och Lovisa Almborg år 2007 men drivs idag av Marie Tomicic och Karin Salmson efter en sammanslagning av Olika förlag och Vilda förlag. Böckerna som ges ut är för åldrarna 0-12 år. På hemsidan *Olika.nu* skriver de att deras vision är att arbeta för allas lika rättigheter, barn, ungdomar och vuxna. De arbetar för ett jämlikt och jämställt samhälle där alla har rätt att leva och verka. I deras böcker ska läsaren få möta olika familjekonstellation, man ska få känna att det är okej att vara kär i vem man vill och att hudfärg eller funktionsvarianter inte spelar någon roll och normer ska upphöra. De skriver att Olika förlag är en plattform där förändring ska förverkligas genom normkreativa böcker och utbildning i normkritik. Olika förlag ger ut böcker i olika serier. Det finns en serie där vi får följa flickan *Malva*, en där vi får följa *barnen på Lyckeskolan* och en där vi får följa en serie som heter *Vilma och Loppan*. Böckerna är indelade i olika läskategorier, silverdelfinen 1, silverdelfinen 2 och silverdelfinen 3. Detta är olika svårighetsgrader på böckerna. Det finns

även en serie om damfotbollslandslagets spelare och historier från när de var små och spelade fotboll. Alla dessa böcker är inom ålderskategorin 6-9 år (Olika.nu).

Bonnier förlag/ Bonnier Carlsen

Bonnier förlag är Sveriges största skönlitterära förlag. Förlaget startades av Albert Bonnier i början av 1800-talet. Albert tillsammans med sin son Karl-Otto utvecklade förlaget och hade på sin tid de ledande författarna i sitt förlag så som August Strindberg och Selma Lagerlöf. År 1993 bildas Bonnier Carlsen Förlag. Bonnier Carlsen är en sammanslagning av Bonnier Juniorförlag och Carlsen IF. Idag består Bonnier-förlagen av många olika förlag, bland andra Albert Bonniers förlag, bokförlaget Semic, bokförlaget Forum samt Bonnier Carlsen. Bonnier Carlsens mest populära serier är *Lasse-Majas detektivbyrå* men de har även andra populära serier såsom *Bästa klubben* och *Mystiska skolan*. Bonnier-förlagen utbildar sin personal inom olika områden som bland annat mångfald. De skriver även på sin hemsida att de är öppna för nya perspektiv. (Bonnierforlagen.se)

3. Tidigare forskning

Viktor Johansson (2013, s. 7) skriver att barnlitteratur är ett sätt att filosofera iväg i tankarna och upptäcka nya platser. Författaren har skrivit en doktorsavhandling om filosofi, barnlitteratur och perfektionistisk utbildning och skriver där att barnlitteratur ofta tar upp olika teman, som till exempel etik. När man läser barnlitteratur så kan man lära sig flera olika saker. Till exempel om värdegrundsfrågor och hur man behandlar varandra. Läsaren ges även möjlighet till att fantisera, till exempel om sin framtid.

Jennifer Earles (2017, s. 384) skriver att barn stöter på skillnader mellan hur kön framställs i den dagliga undervisningen, bland annat i barnlitteratur. Författaren skriver att flickor och pojkar ofta framställs på olika sätt i barnlitteraturen. Det är oftast en pojke som är den självklara hjälten i berättelserna och om det är en flicka som är hjälte har hon mycket fler kriterier att leva upp till. Pojkar kan enkelt vara hjältar i en kärlekshistoria medan flickor ofta måste framstå på ett maskulint sätt för att vara hjältar.

Raquel Kontinen och Cecilia Zakrisson (2017, s. 1) skriver att läroplanen och barnlitteratur står i en konflikt med varandra. Läroplanen vill att vi som lärare ska arbeta med allas lika värde och att våga vara normbrytande och visa på mångfald, olika könsmönster och så vidare. Barnlitteraturen som läses i skolor menar författarna ofta visar upp typiska normer till exempel vad gäller hur de olika könen framställs. Barn påverkas av den litteratur som vuxna läser för dem. Därför är det viktigt att vi som lärare väljer böcker som vågar utmana

normer.

Miranda Wickström & Emilia Svennar (2018, s. 7) skriver att det har blivit allt viktigare att visa på och belysa olika typer av genusrelaterade frågor för barn. Böcker är ett sätt att förmedla hur normer, genus och samhället ser ut. Genom att låta flickor och pojkar läsa böcker som är normbrytande när det kommer till genus visar man att flickor kan göra det som är typiskt för pojkar och pojkar kan göra det som är typiskt för flickor. Författarna menar också på att utbudet av till exempel normbrytande barnlitteratur är relativt litet. Därför är det viktigt att lärare tar sig tid och letar på böcker till undervisningen som är normbrytande, och som på olika sätt belyser genus och mångfald.

När det kommer till normer skriver Hanna Haraldsson (2018, s. 23) att på alla de förskolor hon besökt i studien fanns det inte en enda bok som hade en huvudkaraktär som avvek från det typiskt skandinaviska utseendet. Alla karaktärer hade ljus hud och i de flesta fall ljust hår. Vi har under våra VFU perioder, på olika skolor i olika städer, inte heller uppmärksammat en bok med en icke skandinavisk person som huvudkaraktär. Detta anser Hanna Haraldsson (2018, s. 23) är märkligt då det nu i förskola och skola finns många barn med en annan etnicitet.

4. Teori

Vi har lärt oss och anser att det är viktigt att ha en kritisk inställning till de vi läser och menar att det är bra att man läser med ett normkritiskt perspektiv samt ett genusperspektiv. Detta är något vi använder oss av när vi är ute på våra övningsskolor, när vi gör fältstudier samt genomför våra VFU-perioder. Vi kommer presentera vår teori i tre delar. I 4.1.1 kommer vi presentera genus och genusperspektiv, i 4.1.2 kommer vi presentera mångfald och i 4.1.3 kommer vi presentera normer och normkritik.

4.1 Genus och genusperspektiv

Nationella sekretariatet för genusforskning (2016, s. 1) skriver att begreppet genus ofta används för att skilja det sociala och kulturella från den biologiska könstillhörigheten. Maria Nilson (2010, s. 12) skriver att man idag använder ordet genus i vetenskapliga sammanhang. Begreppet började användas under 1970- talet men långt innan dess kom vi människor underfund med att vi formas och uppfostras olika för att bli man eller kvinna. När begreppet kom till så skiljde man kön och genus åt. Kön var det biologiska, det man fötts till och genus var det kön som konstruerats socialt. Förr sågs kroppen som en sorts bas. Den biologiska mannens kropp sågs som maskulinitet och den biologiska kvinnans kropp sågs som

femininitet. Författaren menar att vi inte tänker så idag. Nu är den biologiska kroppen präglad av alla våra föreställningar vi har om vad som är manligt och kvinnligt. Vi är idag också mer medvetna om att vårt biologiska kön inte alltid hänger ihop med vårt genus, till exempel, transsexuella som genomgått en könskorrigering. Det behöver inte bara betyda kroppsliga förändringar utan kan även betyda att du anser dig ha ett annat genus än ditt medfödda utan att förändra något. Författaren skriver att under historiens gång har många skrattat åt till exempel män som klätt ut sig i kvinnokläder men att från och med januari 2009 har vi i Sverige haft en lag som heter diskrimineringslagen. Den innebär ett skydd åt människor med ”könsöverskridande identitet eller uttryck” (s. 13). De flesta människor har ett behov att könsbestämma en person vid ett möte. Författaren menar att vi blir nervösa om vi ser en kvinna med skägg eller en man med smink, då vi inte direkt kan könsbestämma personen.

Maria Nilson (2010, s. 13-15) skriver att man som vuxen börjar med genusbestämningen redan när barnen är väldigt små. Rosa till flickor och blått till pojkar och olika typer av leksaker till de olika könen. Barn och ungdomar väljer själva men de blir påverkade av sin uppfostran och hur samhället ser ut. Pojkar ska vara lite bråkiga och flickor ska vara snälla och lugna. Att arbeta med genus är lika med att utmana normer. För att kunna utmana normer måste vi öppna våra ögon, se oss omkring och se vilka normer som finns runt omkring oss. Dockhörnan kanske inte behöver målas rosa och riktas till flickorna på förskolan. Vi har idag kommit ganska långt med genusarbetet. Ser vi tillbaka bara 50 år så lever man som kvinna idag på ett annat sätt än man gjorde förr. Idag är det till exempel fler kvinnor som är chefer.

Maria Nilson (2010, s. 16-17) skriver att hur vi konstruerar genus förändras från tid till tid, men grundidén för hur en ”riktig” kvinna ska vara och hur en ”riktig” man ska vara ligger djupt rotat i oss alla. Maria Nilsson (s. 21) skriver också att det finns ett omedvetet skrivet kontrakt om hur kvinnor och män ska vara och att det är en svår process att få dem ”omskrivna”. Kontraktet är inte skrivet på lika grunder utan utgår ifrån att mannen är det första könet. Kontraktet innebär också att det kvinnliga och det manliga ska hållas isär. Maria Nilsson (s. 22) berättar att om vi tar på oss genusglasögon kan vi analysera allt ur ett genusperspektiv. Det kan handla om filmer vi ser och böcker vi läser. Det gör att vi som lärare kan göra medvetna val och påverka vad eleverna får ta del av.

Lena Kåreland (2005, s. 12) skriver så här om genus: ”Att anlägga ett genusperspektiv kan därför handla om att försöka se hur föreställningar om kön, om manligt och kvinnligt, möjliggör eller begränsar flickors och pojkars, kvinnors och mäns utveckling, bland annat där igenom att det sätt på vilket man blir bemött och behandlad av omgivningen är klart könsberoende”.

4.2 Mångfald

Katarina Mlekov och Gill Widell (2003, s. 7) skriver att mångfald är ett begrepp som har sitt ursprung i de amerikanska begreppen diversity och diversity management. I Sverige kom begreppet mångfald först på 1990- talet i samband med integrationspolitiken. Maria Heimer (2018, s. 9) skriver ”Att se människors alla olikheter som naturliga variationer bygger på och leder till en inställning om alla människors lika värde, dvs. att vi i grunden är väldigt lika”. Det innebär att vi alla är lika mycket människor oavsett vart vi kommer ifrån, hur vi ser ut och vilken hudfärg vi har. Det finns två olika dimensioner av den mänskliga mångfalden. Den primära dimensionen syftar på mänskliga egenskaper som är svåra/omöjliga att ändra på så som till exempel sexuell läggning, fysisk förmåga, etnicitet, ålder och kön. Många av egenskaperna i den primära dimensionen är medfödda och omöjliga att ändra på. Den sekundära dimensionen innefattar föränderliga olikheter så som utbildning, religion, språk, boendeort, yrkeserfarenheter, civilstånd, kommunikationssätt, medborgarskap, inkomst och liknande. Dessa egenskaper kan förändras under livets gång, de är alltså förändringsbara till skillnad från den primära dimensionens egenskaper (s. 9).

Katarina Mlekov och Gill Widell (2003, s. 10) skriver att det finns ett samband mellan de två olika dimensionerna, att olika erfarenheter och situationer påverkar hur vi uppfattar oss själva och andra. Utgår man ifrån ett samhällsperspektiv skriver författarna så här:

Termen mångfald utifrån samhällsperspektiv syftar till att främja samexistens mellan etniska och kulturella olikheter i ett samhälle och har därmed tilldelats en politisk innebörd. Samexistens mellan olika grupper i Sverige förknippas med hur samhället hanterar invandrings- och minoritetsfrågor (s. 10).

Under historiens gång har detta förändrats i Sverige och Sverige är ett land som under senaste decennierna tagit emot många flyktingar och immigranter vilket bidrar till att samhället blir mångkulturellt. Eftersom Sverige är ett mångkulturellt land så har vi valt att fokusera på etnicitet i denna studie. Vi vill undersöka om det endast finns med personer med skandinaviskt ursprung eller om det finns med personer med annan etnicitet i barnlitteraturen. Eftersom många barn idag i skolan inte har ett skandinaviskt ursprung är det viktigt att det speglas i litteraturen för att även dessa barn ska kunna identifiera sig med den.

4.3 Normer och normkritik

Norm är enligt *Nationalencyklopedin* (ne.se) det som anses vara normalt eller det som är ett godtagbart beteende i sociala sammanhang. Nationella sekretariatet för genusforskning (2016, s. 1) skriver att det kan handla om handlingar, kläder eller utseende. Att passa in i normen kan göra det lättare i vardagen och kan ge många fördelar skriver författarna. Men på samma sätt

som att man kan få fördelar genom att passa in så kan det innebära nackdelar om man inte passar in.

Lovisa Brade, Carolina Engström, Renita Sörensdotter & Per Wiktorsson (2008, s. 14) skriver att det är en storm i skolan men att de som befinner sig och passar in i normen sällan märker av att det blåser eftersom de blir bekräftade av sin omgivning och sin sociala grupp. Författarna fortsätter med att berätta att om man tar några steg utanför denna norms (storms) öga så blåser det vilt, det handlar om diskriminering, sexism, kränkningar, rasism och homofobi. Detta bygger på den snäva normen om hur människor får vara och hur de ska bete sig. Skolan är en spegelbild av samhället och det som syns på arbetsplatser och i medier är ett återskapande av det undervisningen innehåller. De beteenden som vi visar upp i samhället, i våra sociala grupper och liknande är beteenden som vi lärt oss i skolan. Maria Nilson (2010, s. 16) ställer frågan: ”Hur reagerar vi på en tonårskille i rosa prinsessklänning? Vad tänker vi när vi träffar en trettioårig kvinna som säger att hon absolut inte vill ha barn? Vad funderar vi på när vi en varm sommardag går förbi en grupp unga flickor som inte rakat sig under armarna? Ofta känner vi oss lite obekväma just för att vi plötsligt ser en norm. Den syns för att den bryts!”

Lovisa Brade m.fl. (2008, s. 15) skriver att vi gör alldeles för lite i skolan för att lösa problemet gällande diskriminering, trakasserier och kränkningar. Det finns tyvärr många skolor som saknar ett tydligt och målinriktat förändringsarbete för jämlikhet. Författarna har genom en studie som gjordes 2007 sammanställt en lista på olika framgångsfaktorer för att en skola ska lyckas med sitt förändringsarbete mot diskriminering och kränkningar och för jämlikhet. Författarna skriver att det är faktorer som till exempel (s. 16), en drivande ledning som *prioriterar* arbetet, kompetensutveckling för personal med utgångspunkt i medvetandegörande och kunskap samt att pedagogerna ser med en kritisk blick på sitt eget förhållningssätt mot eleverna.

Lovisa Brade m.fl. (2008, s. 19) skriver att om man följer de normer som utgör de normala behövs det inte en förklaring. Är det däremot något som går utanför det normala behövs det oftast ett tillägg. Till exempel: fotboll och *flickfotboll*. Plötsligt är det inte normalt när en flicka spelar fotboll och då behövs det ett tilläggsord. Det gäller även om man talar om andra idrottare, skulle det vara så att idrottaren är funktionshindrad så behöver det läggas till och blir därför *den funktionshindrade idrottaren*. Författarna skriver (s. 24) att en självklarhet hos människan borde vara att man börjar titta på sig själv utifrån ett normkritiskt perspektiv. Genom att vi granskar oss själva får vi en uppfattning om de signaler vi sänder ut till vår omgivning och hur normer påverkar vårt eget liv. Det gör att vi kan börja arbeta för en

förändring. Förändringen bör ske hos en själv först för att sedan ge andra en hjälpsam hand för att förändra deras synsätt på det normala. Olika förlag tar upp ett bra begrepp på deras hemsida, normkreativitet. Genom att vi är normkreativa så kan vi våga förändra de normer som finns. Genom att förändra normer så tar man bort makt ifrån den redan existerande normen.

5. Metod

I detta kapitel kommer vi att ta upp vår valda metod samt hur vi gått tillväga med valet av barnlitteraturen. I avsnitt 5.1 kommer vi att presentera och diskutera vårt urval och hur vi gick tillväga när vi valde barnlitteraturen. I 5.2 kommer vi att diskutera kvalitativ forskning. I 5.3 kommer vi gå in på barnlitteraturanalys och i 5.4 kommer vi diskutera reliabilitet och validitet.

5.1 Urval

I denna forskningsstudie kommer vi göra en litteraturanalys. Vi har valt att analysera tre böcker från respektive förlag. Förlagen vi valt är Bonnier Carlsen och Olika förlag. Vi har grundat våra bokval på att de tre böckerna från Olika förlag ska ha en liknande handling/genre som de tre böckerna från Bonnier Carlsen. Den första boken vi valt från Olika förlag heter: *Uppdrag: Skrämmarna* och är skriven av Cecilia Rihs och publicerad år 2016 och boken vi valt att jämföra med från Bonnier Carlsen är: *Mystiska skolan, spöket i biblioteket* och är skriven av Katarina Genar och publicerad år 2017. Dessa böcker har vi valt för att de båda ingår i genren skräckböcker samt att böckerna är kapitelböcker och har svartvita illustrationer. Den andra boken från Olika förlag är: *Ta chansen, Charlotte!* som är skriven av Jennifer Wegerup och publicerad år 2017 den kommer jämföras med: *Öppet mål* som är skriven av Magnus Ljunggren och publicerad år 2016 av Bonnier Carlsen. Vi har valt att jämföra dessa böcker för att de båda ingår i genren fotbollsböcker. Båda böckerna är kapitelböcker och har svartvita illustrationer. Den tredje och sista boken från Olika förlag är: *Malva och hästarna* och är skriven av Malin Eriksson och publicerad år 2014 och kommer jämföras med Bonnier Carlsen boken *Märta rider vilse* som är skriven av Erika Eklund Wilson och publicerad år 2010. Vi har valt att jämföra dessa två böcker eftersom båda ingår i genren hästböcker. Båda böckerna ingår även i en serie av lättlästa böcker och båda böckerna har färggranna illustrationer. Vi har båda läst alla sex böcker. Vi kommer börja med att analysera den valda litteraturen för att sedan göra en jämförelseanalys av hästböckerna, fotbollsböckerna samt skräckböckerna.

Alan Bryman (2011, s. 392) skriver att det finns både målinriktat urval samt teoretiskt urval. I denna forskningsstudie kommer vi att ha ett målinriktat urval. Författaren definierar målinriktade urval som icke-sannolikhetsurval. Det innebär att urvalet inte sker på ett slumpmässigt sätt. Studien kommer att vara målinriktad i den mån att vi har valt två förlag, ett stort förlag och ett litet förlag. Vi har även en hypotes om att Olika förlag förhåller sig på ett nytänkande sätt till normer, genus och mångfald och vi vill nu testa denna hypotes. Forskningsstudien är även målinriktad i valet av litteratur. Vi har valt barnlitteratur från de två förlagen så att böckerna ska kunna paras ihop två och två (liknande handling och genre). Alan Bryman (2011, s. 394) skriver att den vanligaste typen av urval i en kvalitativ forskningsstudie är just ett målstyrt urval.

5.2 Kvalitativ forskning

Vi kommer att genomföra en kvalitativ studie baserad på litteraturanalyser. Alan Bryman (2011, s. 340) skriver att en kvalitativ forskningsstudie bygger mer på ord än den kvantitativa studie som bygger mer på siffror. Vi kommer att bygga resultatet på de analyser vi gör av den valda litteraturen. Alan Bryman (2011, s. 344) skriver att det finns fem olika sätt att samla in data till en kvalitativ forskningsstudie. De fem olika sätten är: etnografi/ deltagande observation, kvalitativa intervjuer, fokusgrupper, språkbaserade metoder för insamling och analys av kvalitativa data samt insamling och kvalitativ analys av texter och dokument. Vi kommer i denna forskningsstudie utgå från det sista sättet att samla in data, kvalitativ analys av texter och dokument.

Alan Bryman (s. 345-347) skriver att det finns en ordningsföljd man som forskare kan tänkas följa vid en kvalitativ forskningsstudie. Det första steget är generella frågeställningar (forskningsfrågor). Våra forskningsfrågor finns i kapitel 1. Det andra steget är val av relevanta platser/ undersökningspersoner. I vårt fall blir det val av litteratur som ska analyseras. Valet av litteratur ska vara relevant till studien och val av forskningsfrågor. Det tredje steget är insamling av relevanta data. I vår forskningsstudie blir insamlingen av relevanta data att läsa vald barnlitteratur samt läsa övrig litteratur och tidigare forskning. Steg fyra är tolkning av data. I detta steg kommer vi att tolka det vi läst utifrån normer, genus och mångfald. Steg fem är ett begreppsligt och teoretiskt arbete. I detta steg kan man som forskare behöva specificera sina frågeställningar då det kan ha uppkommit till exempel nya begrepp med mera under studiens gång. I och med att man kan behöva ändra sina frågeställningar kan det innebära att man måste samla in mer data. Det sista steget, steg sex, är rapport om resultat

och slutsatser. I detta steg kommer vi redovisa resultatet som kom fram genom studien samt redovisa våra slutsatser.

5.3 Barnlitteraturanalys

Maria Andersson och Elina Druker (2009, s. 9) skriver att när man analyserar barnböcker kan man studera den ur ett narratologiskt perspektiv. Det innebär att man studerar berättandet och berättelsen. Bokens två medier, bild och text kan även tolkas. Det kommer vi att göra i denna forskningsstudie. Vi kommer främst att utgå från texten men även läsa av vad bilderna i barnlitteraturen säger. Vi kommer att ha en mimetisk syn på barnlitteraturen när vi analyserar. Maria Nikolajeva (2017, s. 146) skriver ”Den mimetiska synen på karaktärer bygger på den mimetiska synen på litteratur över huvud taget, det vill säga, övertygelsen att litteraturen är en direkt avspegling eller ett härmande (”mimesis”) av verkligheten”. Den mimetiska synen ser karaktärerna i litteraturen som mänskliga individer. Författaren skriver att denna syn passar då man vill fokusera på olika typer av personer i böcker så som pojkar, flickor och så vidare. Vi kommer att fokusera på personerna i böckerna och granska dem och deras handlingar med avseende på norm, genus och etnicitet. Maria Nikolajeva (2017, s. 13) skriver:

Som barnboksförmedlare kommer vi ofta med generaliseringar, som 'Detta är en bra barnbok', på ett sätt som vi aldrig skulle göra med bedömningar av allmän litteratur. Bra för vilket barn? Pojkar eller flickor? I vilken ålder? Av vilken ras, nationalitet, religion, utbildning, social bakgrund? Barnlitteraturen är inte ålders-, köns- eller kulturellt neutral.

Vi kommer att analysera böckerna och titta på dessa saker som författaren tar upp. När vi läser litteraturen blir vi barnboksförmedlarna och skapar oss en uppfattning om hur boken var. När vi i denna studie läser och analyserar böckerna kommer vi att utgå ifrån att titta på normer, genus och etnicitet. Till exempel hur framställs flickor och pojkar? Vilken etnicitet har personerna i boken? Vilka normer upptäcker vi? Är det några normer som bryts? Skiljer sig förlagen åt i fråga om hur de behandlar normer, genus och mångfald? Vi kommer att kunna skapa oss en uppfattning om böckerna är "bra" ur ett norm-, genus- och etnicitetsperspektiv. Bra böcker för oss är böcker som vågar utmana normer och har med personer med annan etnicitet än skandinavisk etc.

5.4 Reliabilitet och validitet

Alan Bryman (2011, s. 49) anser att de två viktigaste kriterierna för bedömning av olika studier är reliabilitet och validitet. Dessa är lättast att mäta vid en kvantitativ forskning. Alan Bryman (s. 351-352) skriver att dessa begrepp skiljer sig åt vid en kvalitativ studie. Författaren skriver om extern reliabilitet som står för i vilken utsträckning studien kan upprepas. Vid en kvalitativ forskning är detta svårare än vid en kvantitativ då forskaren tolkar

sociala miljöer och sociala betingelser. Ett sätt är att inta en liknande social roll som den förra forskaren. Vi kommer i vår forskningsstudie koppla till tidigare forskning på området, något som vi kopplar till extern reliabilitet. Alan Bryman nämner även extern validitet, vilket betyder hur resultaten kan generaliseras till andra sociala situationer och miljöer. Alan Bryman (2011, s. 238) skriver: ”I en berättelse bearbetas betydelse och mening, etik, identitet och erfarenhet”. Utifrån våra egna erfarenheter så tolkar vi texter på olika sätt. Utifrån våra erfarenheter samt forskning kommer vi tolka hur barnlitteratur behandlar normer, genus och mångfald. Vi strävar att uppnå reliabilitet och validitet i denna studie.

6. Analys

I detta avsnitt kommer vi att analysera de sex böckerna, först hästböckerna, sedan fotbollsböckerna och sist skräckböckerna. Efter analyserna jämförs böckerna i en jämförelseanalys som följs upp av en resultatanalys.

6.1 Analys av hästböcker

Malva och hästarna- Olika förlag

Malva och hästarna är skriven av Malin Eriksson och illustrerad av Lisa Chantem år 2014. Boken handlar om Malva som vill börja rida, men hennes pappa är rädd för hästar och tycker inte att det är en bra idé. I boken får vi följa Malva och hennes pappa på promenad när de plötsligt kommer fram till en hage med hästar. Malva springer genast fram och klappar hästarna medan pappa skriker att hon ska akta sig (s. 7-10). Helt plötsligt kommer två hästar och två ryttare farande förbi och skvätter grus runt omkring sig (s. 13-14). Pappa blir irriterad och skriker på dem men Malva är lugn. Hon känner det, i hela kroppen. Hon vill börja rida (s. 15). Hela vägen hem tjatar Malva om att få börja rida, men pappa säger bara nej, nej, nej (s. 16). När de kommer hem igen är Malva sur på pappa och låser in sig på toaletten. Hon funderar på hur hon ska kunna övertala honom till att få börja rida. Helt plötsligt kommer hon på vad hon kan göra, hon kan ringa farmor! (s. 21). Nästa morgon plingar det på dörren, det är farmor som kommer för att hälsa på. Hon ska försöka övertala pappa. Farmor har med sig en ridhjälm som hon ger till Malva (s. 24-25). Malva försöker tjuvlyssna genom dörren och hör att farmor berättar att det alltid funnits hästar i deras familj. Till slut övertalas pappa, Malva ska få börja rida. Malva blir överlycklig och jublar högt (s. 26-27). Nästa dag går pappa och Malva till stallet. Hon ser hästen från hagen dagen innan och går fram till den för att hälsa (s. 32). De knackar på dörren till kontoret, där inne sitter ridläraren. Han klickar lite på datorn och får fram att det finns en ledig plats på fredagar för Malva att börja rida på. Han berättar

om reglerna med hjälm och skor med klack (s. 36-37). På kvällen kommer farmor över igen, nu har hon med sig ett album. I albumet finns massa bilder på hennes släkt. Hon visar en bild på hennes pappa och alla hans hästar och berättar att vissa av hästarna drog deras vagn. Farmors familj var en sådan som reste runt, de var så kallade resandefolk (s. 42).

Huvudkaraktären i boken är Malva. En liten tjej som uppfattas som modig, envis och bestämd. ”Jag vill börja rida! Hela vägen hem tjar Malva. Och hela kvällen.” (s. 16) Hon bor tillsammans med sin pappa som framstår som lite rädd och överbeskyddande. Han ser Malva fortfarande som en liten flicka fast hon själv tycker att hon är ganska stor. Den tredje karaktären i boken är farmor. Hon beskrivs som en ideal farmor, lite räddaren i nöden och hon som man ringer till när man vill ha hjälp. Och eftersom hon tycker om Malva så mycket så är det självklart att hon hjälper till med att försöka övertala pappan.

Tittar man på bilderna så kan man se att Malva, pappa och farmor är lite mörkare i hyn. Vi får i slutet av boken reda på att farmors släkt var så kallade resandefolk, alltså folk som flyttade runt mycket mellan olika länder. Resande folk har dock funnits i Sverige sedan 1500-talet. Den sista karaktären som har någon slags roll i boken är ridläraren. Hon är mörk och har svart krulligt hår och har inte heller en skandinavisk bakgrund. De barn som finns med på en illustration från stallet har också olika etniciteter, en har mörk hy, en har ljus hy med mycket fräknar och en har tydliga asiatiska drag.

Märta rider vilse - Bonnier Carlsen

Märta rider vilse är skriven och illustrerad av Erika Eklund Wilson år 2010. *Märta rider vilse* handlar om en tjej som heter Märta som går på ridskola. En dag ska de ut och rida på hästarna i skogen utanför ridskolan. Märta och henne häst Julia tappar bort gruppen Märta träffar på lite olika personer under tiden hon är borta. Till slut hittar hennes ridlärare henne och de rider tillbaka till ridskolan.

Huvudpersonen i boken är Märta. Märta älskar hästar, mest Julia som hon tycker är ridskolans finaste häst (s. 7). Trots att Märta älskar hästar är hon alltid lite rädd när hon kommer till stallet. Märta beskrivs som liten och lätt och att hon inte är tuff och bestämd som man måste vara med hästar (s. 8). Märta beskrivs ofta som rädd i boken, till exempel när de ska rida utanför ridhuset (s. 19). Även på flera andras ställen i boken beskrivs Märta som rädd. Märta är inte bestämd av sig, det märks bland annat när hästen inte lyssnar på henne och gör som hon vill (s. 31). Märta säger också själv flera gånger i boken att hon inte är bestämd, som man måste vara om man är en riktig hästtjej. När Märta och Julia rider vilse blir Märta

först orolig, Vad ska jag göra nu? (s. 32) men sen leker hon att Julia är hennes egen häst. Märta bryr sig mest om utseendet på hästarna, då hon tycker att Julia är finaste hästen på ridskolan och att Karamell är sötast av Beas (en tjej som hon träffar på i boken) hästar (s. 47). När Kattis, Märta's ridskolelärare, hittar Märta frågar Kattis om Märta varit rädd, hon svarar nej fast hon egentligen varit ganska rädd (s. 54-55). Märta vill nog vara tuff och orädd. Märta berättar om sitt äventyr för sin bästis Maja (s. 59). Märta vågar inte berätta för sin mamma vad som hänt. Märta's mamma tycker att hästar är farliga och att hon hellre borde spela blockflöjt eller dansa balett. Boken avslutas med att Märta har blivit mer hästintresserad än någonsin efter dagens händelser, även fast hon är rädd och att hästarna bestämmer över henne (s. 60). Kanske märkte Märta att om man gör lite läskiga saker så stärker det ens självförtroende, någon som Märta saknar.

Märta är berättarrösten i boken. Josefin är en annan tjej som finns med. Hon beskrivs som smart (kan alla hästord) men hon är ännu räddare än Märta och vågar bara rida stallets minsta häst Smulan (s. 10). Josefin vill bli ridlärare när hon blir stor. Maja är Märta's bästis, hon vill bli djurdoktor (s. 12). Sofia är en tjej på ridskolan och hon beskrivs som jättemodig och vild under ridlektionerna. Hennes drömjobb är att jobba på cirkus (s. 12). Ridläraren heter Kattis. När någon inte gör som hon säger blir hon arg (s. 16). Bea är en hästtjej med egna hästar som Märta träffar på när hon rider vilse. Bea beskrivs i boken som en riktig hästtjej eftersom hon kan vara bestämd (s. 19). Alla flickor beskrivs som lite rädda när de ska rida utanför ridhuset (s. 19). Det är endast personer med skandinaviskt ursprung som nämns i boken vad vi kan utläsa ur illustrationerna. Boken har också endast flickor som nämnda karaktärer.

6.1.1 Jämförelse – hästböckerna

De två valda hästböckerna har liknande innehåll. Båda handlar om en tjej som gillar hästar. Böckerna handlar även om ridskolor och personer som finns runt om ridskolan, samt familjerelationer. Båda böckerna ingår i serier av lättlästa böcker. Böckerna har färggranna illustrationer. Vi har valt att dela upp vår jämförelse i tre delar. Den första, 6.1.2 kommer handla om genus, 6.1.3 kommer handla om normer och 6.1.4 kommer handla om etnicitet. I 6.1.5 kommer vi presentera vår sammanfattning.

6.1.2 Genus

Båda böckerna har en kvinnlig huvudperson. I boken om Märta beskrivs hon som liten och lätt (s. 8) samt att hon är rädd av sig (s. 8, s. 10, s. 19, s. 25, s. 55, s. 60). I boken påpekas det att hon inte är tillräckligt bestämd av sig (s. 8, s. 31, s. 60) vilket leder till att hon blir rädd eftersom hon inte kan bestämma över hästarna hon rider. I boken om Malva finns det inte

direkt någon beskrivning av hur hon är, dock kan man läsa lite mellan raderna och få en uppfattning om att hon är envis, orädd och bestämd (s. 9, s. 14, s. 19). Nikolajeva (2017, s. 163-164) skriver att i modern barnlitteratur är det vanligt att läsaren själv får tyda hur personerna i boken är. Karaktärernas egenskaper presenteras för läsaren genom deras handlingar. Detta är en av de större skillnaderna i dessa böcker utifrån ett genusperspektiv, i boken om Märta får läsaren en tydlig bild av att hon är rädd, osäker och att hon inte känner att hon kan, vilket är typiska drag för hur en liten flicka ska vara enligt könsstereotyper. I boken om Malva får däremot läsaren mer skapa en egen bild av hur Malva är då det inte direkt står i texten. Hur Malva är som person utläses utifrån Malvas handlingar.

6.1.3 Normer

Böckerna skiljer sig åt i vilka normer vi upptäcker och hur normbrytande de är. *Märta rider vilse* har med mer typiska normer än vad *Malva och hästarna* har. Den första norm vi kan se i Märta rider vilse är att Märta är en tjej och att hon rider och gillar hästar. Det är, utifrån vad vi märkt i verkligheten, mer socialt accepterat ute i skolorna att flickor har hästar som intresse. Det är endast flickor med i boken. Märta beskrivs i boken som liten och lätt (s. 8), vilket passar in i dagens ideal om att flickor ska vara smala och nätta. Maria Nikolajeva (2017, s. 164) skriver att det är vanligare i flickböcker att karaktärerna i boken beskrivs till utseendet. Maria Nikolajeva skriver också att det bygger på den stereotypiska föreställningen om att flickor bryr sig mer om sitt utseende än pojkar. De andra flickorna i *Märta rider vilse* beskrivs inte till utseende men genom att titta på illustrationerna kan vi utläsa att de flesta flickor i boken också är smala och ser ut som enligt idealet. När Märta beskriver hästarna är det också endast utifrån utseende, ” Jag älskar hästar särskilt Julia. Hon är den finaste av ridskolans hästar. Och Simsalabim är näst finast” (s. 7) samt ”Han är nästan lika söt som Julia” (s. 47). I *Malva och hästarna* är Malva fortfarande en tjej som gillar hästar, alltså följer hon den normen. Ser vi på illustrationerna i denna bok kan vi inte se något som sticker ut och bryter mot normen, Malva är liten och smal, till skillnad från boken om Märta så beskrivs inte Malvas utseende i texten.

Vi tycker att *Märta rider vilse* dels förmedlar en bild över hur flickor ”ska se ut”, dels i hur Märta beskrivs som liten och lätt samt att karaktärerna är smala och enligt idealet på illustrationerna. Vi tycker att det är negativt att beskriva personer utifrån deras utseende. Blir *Märta rider vilse* en favorit för ett barn så kan hen tro att det är viktigt att vara liten och lätt. En bättre personbeskrivning anser vi är något som har med personligheten att göra så som att det skulle kunna stå att Märta är snäll, en bra vän och liknande. I *Malva och hästarna* finns

det fler beskrivningar om hur Malva är, till exempel bestämd (s. 36). I texten står det även saker som att hon ska börja rida, vilket speglar hennes bestämdhet.

Den andra norm vi kan se i *Märta rider vilse* är att hon beskrivs som rädd, osäker och obestämd (s. 8, s. 10, s.19, s. 20, s. 25, s. 26, s. 31, s. 34, s. 41, s. 55, s. 56, s. 60). Detta anses enligt könsnormen vara typiska kvinnliga drag. På var och varannan sida i boken kan vi läsa att Märta är rädd, att Märta inte är bestämd och att hon är osäker på sig själv. Detta skiljer sig från *Malva och hästarna* där Malva beskrivs som en tuff och modig tjej som kan klara allt. Maria Nikolajeva (2017, s. 89) skriver att det är vanligt i barnlitteratur att karaktärer i berättelsen är identitetssökande, personen vill ha reda på vem hen är eller hur hen vill vara. I detta fall är det Märta som kanske är den största identitetssökaren. Hon vill vara bestämd och orädd istället för osäker och rädd.

En tredje norm vi kan se i *Märta rider vilse* är de olika yrkesnormerna. De yrken som finns med anser vi passar in i den mall för vilka yrken kvinnor arbetar med. Ridläraren är en kvinna och passar alltså in i normen om att det är kvinnor som rider och som är lärare. Josefin som är Märtas kompis vill även bli ridlärare. Märtas bästis Maja vill bli djurdoktor, vilket passar in i normen att det är främst kvinnor som arbetar med djur samt att kvinnor är omhändertagande. Märtas kompis Sofia är den som är mest normbrytande i boken. Hon vill bli cirkusartist för att hon är vild (s. 12). Att en tjej är vild passar inte in i normen om att flickor är lugna och tysta. I slutet av boken får vi även veta att Märtas mamma hellre vill att Märta ska spela blockflöjt eller börja dansa balett eftersom hon tycker att hästar är farliga. Att flickor spelar instrument eller dansar balett tycker vi anses som typiska flick-hobbys. I boken om Malva så är ridläraren en man (s. 13, s. 34), alltså normbrytande. I stallet kan vi även se blandat med flickor och pojkar, vilket också är normbrytande. Något mer om yrken kan vi inte utläsa i denna bok.

6.1.4 Etnicitet

När det kommer till etnicitet är det något som syns tydligt i boken om Malva. På bilderna kan man se att hon har en lite mörkare hy, precis som hennes pappa och farmor. I slutet av boken sitter Malva och hennes farmor och kollar i ett fotoalbum (s. 42). Där berättar farmor att hennes släkt var så kallade resandefolk. Resande folk är ett minoritetsfolk som lever som nomader runt om i norra Europa men som har funnits i Sverige sedan 1500-talet (minoritet.se). Eftersom vi kan se att Malva, hennes pappa och farmor har lite mörkare hy så säger det att släkten har en annan etnicitet. I boken om Malva får vi se att ridläraren är

mörkhyad (s. 34) och att barnen i stallet också har olika ursprung. Detta är något vi inte kan se i boken om Märta. I denna bok har alla karaktärer ljus hy och skandinaviska drag.

6.1.5 Sammanfattning av hästböckerna

Vi kan se att de två hästböckerna skiljer sig åt. I *Märta rider vilse* kan vi knappt utläsa varken normbrytande egenskaper, mångfald eller avvikande genusperspektiv. Vi menar att i boken är det könsstereotypa normer och bara skandinaviskt ursprung på karaktärerna. I boken *Malva och hästarna* kan vi se olika hudfärger på karaktärerna, vi kan läsa och förstå att Malva är en tuff och bestämd tjej med en dröm om att börja rida, som hon bara ska förverkliga. Detta bryter mot den könsstereotypa normen om att flickor är rädda. I boken är det pappan, alltså mannen i boken som är rädd, vilket bryter mot normen om att pojkar inte är rädda. Ingen av böckerna handlar om någon slags tävling, vilket är normbrytande då Ann Boglind & Anna Nordenstam (2010, s. 168) skriver att hästböcker ofta innehåller ett tävlingsmoment.

6.2 Analys av fotbollsböckerna

Ta chansen, Charlotte! – Olika förlag

Boken *Ta chansen, Charlotte!* är skriven av Jennifer Wegerup och illustrerad av Bettina Johansson år 2017. Boken är en kapitelbok och ingår i serien om damfotbollslandslaget och denna bok är inspirerad av Charlotte Rohlins barndom. Boken handlar om Charlotte och hennes liv. Genom bokens nio kapitel får vi följa Charlotte genom de sista veckorna i skolan innan sommarlovet fram till flicklandslagslägret och den första träningslandskampen. Charlotte är en tjej som älskar fotboll, hon älskar att träna och att spela match. Denna sommar är det flicklandslagsläger i staden där hon bor, Linköping. Hon har sen hon varit liten drömt om att få spela för Sverige och det är det hon kämpat för. Hon väntar otåligt på att få hem brevet med besked om hon kommer med till lägret eller inte. Till slut kommer det och hon kommer med. Några fler från hennes lag kommer också med, bland annat Julia, Charlottes bästa vän. De sista veckorna i skolan håller de på med ett enskilt arbete i historia. Charlotte skriver om damfotbollens historia och gör ett väldigt bra arbete som sedan publiceras på hemsidan för IF Ekeby, föreningen hon spelar för.

Lägret börjar och de får bo på hotell. Det är tuffa men roliga träningar och spelarna får både beröm och konstruktiv feedback av tränarna. En kväll bestämmer sig Charlotte och hennes vänner för att gå ut och träffa några i pojklandslaget. De glömmer bort tiden och blir utelåsta från hotellet. När de väl kommer in igen så blir de upptäckta av en av tränarna som säger åt dem. Charlotte blir rädd att de ska bli utkastade från lägret eller inte få chansen att spela träningslandskampen mot Danmark. Morgonen därefter, vid frukosten, får de reda på

laget som ska få starta mot Danmark. Charlotte är en av de spelarna. Hon blir väldigt glad men också väldigt nervös. Hon springer upp på rummet och börjar gråta. Hon bestämmer sig för att ringa till sin mamma och prata och säger att hon vill stå över matchen. Charlottes mamma säger att det är normalt att vara nervös och att man alltid blir extra nervös när man ska göra något man verkligen vill. Hon avslutar med att säga att Charlotte ska ta chansen, hon har ju drömt om detta så länge. Charlotte bestämmer sig, hon ska ta chansen och göra sitt bästa. Vad är egentligen det värsta som kan hända? Boken handlar om kärleken till en sport, vänskap, intriger, förlåtelse, drömmar, rädsla och mod.

Huvudkaraktären i boken är Charlotte. Charlotte beskrivs som en tuff tjej som älskar sport och det är nästan allt hon tänker på. Hon har tydliga drömmar och mål inom fotbollen och är villig att ge allt för att uppnå dem (s. 71). Under boken genomgår Charlotte nästan alla känslor som finns. Hon blir arg när en tjej i motståndarlaget drar henne i håret, de börjar puttas och får båda rött kort (s. 9-11). Hon blir även arg och ledsen när hon upptäcker att Puff, Charlottes vän Julias hund har ätit upp brevet från landslaget. ”Puff! Vad har du gjort? Har du ätit upp brevet?!” (s. 42) Charlottes pappa försöker lugna ner henne men hon har svårt att lugna ner sig. ”Men brevet, pappa. Brevet! Om landslagslägret” (s. 43). Hon blir glad, när de andra i laget kommer in till henne och säger att de vann och börjar skoja om hela situationen (s. 15). Hon känner en glädje och samtidigt en lättnad när hon får reda på att hon kommer med till flicklandslagslägret (s. 37). Hon blir glad när hon ska få starta matchen mot Danmark. ”Ja! Charlotte kan knappt tro att det är sant. Hon ska spela från start mot Danmark.” (s. 67). Hon skyndar sig att höra av sig till sina tränare i IF Ekeby. Helt plötsligt blir hon väldigt nervös och ledsen. Hon ringer till sin mamma för att prata ut (s. 70). En stark vänskap får vi en inblick i när Julia kommer och bankar på Charlottes dörr på hotellet. Hon berättar att hennes hund Puff är hos veterinären. ”Snälla Julia, gråt inte.” (s. 72). ”Nyss var det Charlotte som hade ansiktet vått av tårar. Nu var det hennes kompis” (s. 72). Tjejen som Charlotte började bråka med under en match tidigare är också med på lägret. De sitter bredvid varandra i omklädningsrummet inför matchen. ”Du”, säger Jess. ”Förlåt för att jag drog dig i håret den där gången. Jag vet inte vad som hände” (s. 82) ”Äh”, säger Charlotte och känner att det inte spelar någon roll längre.” (s. 82). Charlotte tänker att hon förstår känslan om att vara en vinnarskalle då hon själv är en av de värsta vinnarskallarna hon vet.

En bikaaktör i boken är Charlottes bästa vän Julia. Hon beskrivs som en skojfrisk person men en som även kan vara väldigt allvarlig och har många kloka tankar (s. 47). Julias pappa är Amir, IF Ekebys tränare. I boken får man reda på att han och hans släkt flytt från Kurdistan (s. 19). Amir sitter i rullstol, varför han gör det får vi dock inte reda på i boken.

Charlottes kompisar från fotbollslaget beskrivs inte så mycket förutom att de verkar vara väldigt roliga och ha bra sammanhållning i laget. ”Alla börjar skratta och bräka som getter. Det blir ett fasligt oljud. Devrim bräker så mycket inifrån duschen att hon får munnen full med vatten [...] Så slutar kvällen trots allt ändå i skratt, även för Charlotte” (s. 15).

Bokens bilder är svartvita men man kan ändå tyda en stor variation i karaktärernas ursprung. I början finns ett lagfoto från IF Ekeby. Där kan man se Charlotte, ljus, blond och fräknig vilket är ganska typiska skandinaviska drag. Vi ser Ida som har mörk hy och stort lockigt hår. Hana som har asiatiska drag och Julia som man kan tyda har lite mörkare hy än vad Charlotte har, vilket vi också kan göra på tränaren Amir. Vi vet, som sagt, utifrån texten att Amir, Julias pappa flydde från Kurdistan (s. 19). Det här är några beskrivningar av alla som syns på lagfotot och även om man inte riktigt kan uttyda allas olika ursprung så kan man göra en tolkning utifrån spelarnas olika namn.

Öppet mål – Bonnier Carlsen

Öppet mål är skriven av Magnus Ljunggren och illustrerad av Mats Vänehem år 2016. *Öppet mål* ingår i en serie som heter Bästa klubben. *Öppet mål* handlar om en fotbollsklubb som heter ABK men som kallas bästa klubben. I klubben finns det både flicklag och pojklag och tränarna i klubben heter Ingo och Hanna. De lag vi främst får följa i boken är pojklaget. Hela klubben ska åka iväg på en fotbollsturnering i Örebro. De ska sova borta och möta många bra lag på cupen. Vi får följa de två lagen under cupen samt de intriger som uppstår mellan karaktärerna i boken. Boken handlar, förutom om fotboll, om vänskap, att kunna förlåta och att vara modig. Boken har inte en huvudperson utan vi får följa flera personer i boken, främst Henke och Joel.

Den första person som skildras i boken är Henke. Henke vill inte åka på cupen. Han tycker att det ska bli läskigt att sova borta, ”- Jag vill inte, säger han. ABK ska till Örebro och spela cup. Det blir övernattnig i en gymnastiksal på en skola. - Det kommer bli kul! säger pappa. - Jag vill inte sova borta! säger Henke” (s. 9). Henke verkar vara en blyg och tillbakadragen kille som är lite rädd. Det verkar inte vara första gången Henke är rädd för att sova borta, ”- Det finns inget att vara rädd för. Henke suckar igen. Pappa och mamma fattar ingenting. Bara för att de inte tror att det är hemskt betyder det inte att det inte ÄR hemskt. - Dessutom är det nyttigt för dig, säger mamma.” Mammans påpekande om att det kan vara nyttigt för Henke att sova borta antyder att det inte är första gången han är rädd för att göra något främmande. Henke bestämmer sig till slut för att följa med på cupen. Det var ett första

steg i att övervinna sina rädslor och bli modigare, att följa med på cupen. Nästa gång vi får stöta på Henkes osäkerhet är när de får titta på gymnastiksalen de ska sova i. Henke tycker att det ska bli läskigt att sova i gymnastiksalen” Alla jublar. Utom Henke. Han har fortfarande ont i magen. Han ser sig om i den stora idrottshallen. Högt till tak, rep utmed väggarna, ringar i taket. Här kan jag aldrig sova, tänker han. Det kommer vara otäckt” (s. 53). När laget kommer hem från matchen är det dags för att sova. Här får vi ännu en gång känna av att Henke är väldigt rädd för mörker och att sova borta (s. 65). Några flickor i laget har tagit med sig masker för att skrämma de andra i klubben (s. 70). Henke blir så rädd så att han kissar på sig (s. 68). Henke tycker att han är för gammal för att kissa på sig och skäms. Han känner sig misslyckad. Henke vill ”hålla misslyckandet hemligt” (s. 72) och går till toaletterna och byter kalsonger. Att Henke är en rädd person ser vi även på andra sidor (s.71, s. 72, s. 74, s. 75). När Henke ska hitta tillbaka till gymnastikhallen möter han två flickor. De ser att han är ledsen och Henke berättar om vad som hänt. En tjej som heter Jonna tröstar Henke och de visar honom tillbaka till hallen (s. 77). Vid frukosten dagen efter skiner Henke upp när han ser Jonna och den andra tjejen Kazimi (s. 79). De andra pojkarna blir förvånade över att Henke pratar med två flickor (s. 80). Pojkarna verkar också uppfatta Henke som en blyg och tillbakadragen person. När laget ska åka hem kommer Jonna med en lapp till Henke (s. 97). Henke blir generad och får tårar i ögonen när bussen rullar eftersom Jonna inte ska med dem. Henke tar mod till sig och säger åt busschauffören att stanna.

- Vänta säger han till Ingo. Jag måste bara... Chauffören protesterar: - Vi ska åka nu! Men Henke bryr sig inte. Jonna står fortfarande kvar där han lämnade henne. Hon ler brett och han stannar framför henne. - Jag glömde en grej, säger han. - Jag med, säger hon. Han rycker på axlarna, det gör hon med. Och sedan pussas de. (s. 99).

I brevet kan sedan Henke läsa att Jonna vill få chans på honom samt att hon ger Henke sitt mobilnummer. Henke sms:ar med Jonna hela vägen hem. När Henkes föräldrar hämtar honom säger de att de har varit oroliga och funderat på att hämta honom (s. 111). Henkes tidigare oro är som bortblåst, han kan bara tänka på Jonna. Han frågar sina föräldrar om de kan åka till Göteborg så att han kan få träffa Jonna.

Henke startar boken som en osäker kille som är rädd för de mesta. Han är rädd för att sova borta, för mörker och för att prata med flickor. Under bokens gång får vi steg för steg följa hur Henke blir modigare och mer självsäker. Det första steget var att Henke vågade följa med på cupen. Sedan vågade han berätta för flickorna om sin olycka och att han gått vilse. Det största steget Henke tar är att stoppa bussen och inför hela klubben gå ut och pussa Jonna. I slutet av boken är Henke som en ny kille, en modig och självsäker kille.

Den andra personen vi får följa i boken är Joel. Joel är en spelare i pojklaget i klubben.

Joel är van vid att vara en av toppspelarna och har svårt för att berömma andra. Han har väldigt svårt att acceptera den nya spelaren, Fadi. Fadi är en jätteduktig spelare som de andra i laget blir imponerade av. ”Du är ju skitbra! säger Henke. Joel står bredvid Samir: - Man kan tro att han avgjort Champions League, säger han.” (s. 18). Detta tyder på att Joel inte kan vara imponerad över Fadis mål utan vill förminska prestationen. När Joel sedan blir utspelad av Fadi under matchen så känner sig Joel dum och utbrister ”- Jag gjorde ändå inte mitt bästa” (s. 21). Joel vill inte inse att Fadi är en bättre fotbollsspelare än han. Joel vill ofta i boken försöka förstöra för Fadi eller få de andra pojkarna att tycka sämre om Fadi. Ett exempel är att Joel tycker att det är orättvist att Fadi ska få följa med utan att ha bidragit med att samla in pengar. Joel vill inte att Fadi ska med på cupen, kanske för att han inte vill att någon ska vara bättre än han. Tränarna hör sedan detta och blir arga på Joel, Joel blir generad. (s. 38). Joel vill vara en tuff och orädd kille men han blir generad och osäker om någon säger emot honom. När Fadi får börja på bänken under en träningsmatch så menar Joel på att nu kan han visa att det är han som är bäst (s. 29). Joel försöker imponera så mycket under matchen så att de andra i laget tycker att han spelar själviskt. Joel vet att han är självisk men han bara måste visa de andra att han är bättre än Fadi.

- Passa! ropar han och viftar med armarna. Och Joel vet att det är det han borde göra. Men nej, tänker han, det är det inte alls. Jag ska göra mål. Så istället för att passa Fadi chippar han bollen över målvakten. I en hundralets sekund kan han känna glädjen över att ha fintat målvakten och avgjort matchen. Visat vem som är bäst. Men sedan försvinner den känslan (s. 35).

Joel vet vad han borde ha gjort men blir för egoistisk för att tänka på laget istället för jaget. De andra pojkarna i laget blir arga på Joel, de tycker att det var supersjälviskt (s. 37). Fadi säger att de inte får spela själviskt. Då hugger det till i Joel (s.48). Så fort Joel blir tillsagd eller får en pik riktad mot sig själv byts den kaxiga killen ut mot en osäker. Under cupen blir Fadi bättre vän med de andra pojkarna i laget, som redan är Joels vänner. ”Joel känner sig mer och mer utanför” (s. 49). Tränaren Hanna har uppmärksammat att Joel har gått från en självsäker kille till en osäker och ledsen.

Hon lägger armen om Joel. - Jag känner knappt igen dig, säger hon. Hur är det? - Jag vet inte, säger han. Jag har ont i benet. - Börja på bänken då, säger hon. Det är ändå din tur att byta nu. Joel ser matchen från sidan. Det är på gränsen till lika smärtsamt som att vara på planen och misslyckas. Spelet flyter på bra, Fadi gör två mål och Mesfin avslutar matchen med att göra 5-0 efter en hörna. Han tänker inte det rätt ut, men det var alldeles uppenbart att han inte saknades på planen (s. 51-52).

Joel känner att Fadi har tagit hans plats i laget, han har blivit den nya bästa spelaren och ”tagit” alla hans vänner. Den vän som Joel varit bäst kompis med i laget, Tom, klickar bäst med Fadi. ”Innerst inne önskar Joel att Tom skulle fråga vart han ska gå. Men det gör han inte. Ingen annan heller. Det är som om jag inte finns längre.” (s. 82). Joel har varit van med

att få mycket uppmärksamhet men den uppmärksamheten har flyttats till den nya killen Fadi, Joel är avundsjuk på Fadi. När Joel ska gå på toaletten innan en match får han höra Fadi stå och prata med sitt gamla lag. Fadi säger att ABK är skitdåliga och att ingen av dem skulle passa in i hans gamla lag. Joel ser en chans till att sätta dit Fadi en gång för alla och filmar samtalet (s. 84). Joel spelar upp samtalet för laget. Fadi blir så arg att han klipper till Joel (s. 90). Tränaren Ingo blir arg på de båda pojkarna. Joel tycker inte att det är hans fel. Han har ju bara bevisat att Fadi vill spela dåligt så att det andra laget vinner. De andra pojkarna i laget blir arga på Fadi och Joel. De tycker att det är deras fel att de åkt ut ur turneringen. På hemvägen är Joel fortfarande arg. När det blir toalettpaus stänger Joel in Fadi på toaletten. Han vill inte att Fadi ska följa med hem. När bussen ska åka och tränaren Hanna frågar vart Fadi är vill Joel säga att han säkert sitter bak i bussen. Det var hans plan, men Joels dåliga samvete tar över och han går och hämtar Fadi från toaletten. Joel tror att Fadi ska bli arg men istället räcker han fram handen och frågar ”- Fred?” (s. 107). Pojkarna blir sams men Joel skäms över hur han kunde vara så dum mot Fadi. Till slut sätter sig pojkarna bredvid varandra på bussen. Fadi var till slut den stora i bråket och sa förlåt. Genom att läsa denna bok så får man budskapet om att det är viktigt att förlåta och glömma allt gammalt som varit. Och att det är viktigt att våga säga förlåt.

Flicklaget har en bakgrundsroll i förhållande till pojklaget i boken. Första tjejen vi stöter på är Tina. Tina är imponerad över hur bra Fadi spelar och berömmar honom. Hon säger sedan ”- Jag kan trixa till hundra, fortsätter Tina. Hon tar upp bollen med högerfoten och vidare till knäna. - Nästan i alla fall, säger hon när bollen sticker iväg efter trettiofå.” (s. 14). Sedan är det Fadis tur och trixa, han är mycket bättre än Tina. Tina verkar vara besviken över att Fadi, pojken i det här fallet, är bättre än hon, flickan i det här fallet. ”Precis det som Tina har tränat så länge för att få till. - Du är ju mycket bättre än mig!” (s. 15). Här är det första stället boken visar att pojkarna är bättre på fotboll än flickorna. Det beskrivs att Tina har tränat och kämpat för att lära sig trixa men om Fadi behövt tränat för att lära sig får man inte veta. Det andra stället där det märks att pojklaget är prioriterat framför flicklaget är under denna konversation ”- Vi då? säger Juno. Ska inte flickorna spela? - Jag vet inte hur jag ska säga det här, men alla lag har tackat nej. Ni är för bra! Det blir tyst, spelarna ser på varandra. - Det låter ju som om man borde vara glad då, säger Malin. Men det känns inte så...” (s. 23). När tränaren säger ”Ni är för bra!” känns det som en sak man bara säger. Spelarna verkar också tycka att det är orättvist att tränarna bara lyckats skaffa fram en match för pojkarna, som om pojklaget vore prioriterat eftersom de säger att de inte känner sig glada. Flicklaget får följa med på den stora cupen och vinner hela cupen.

Vi vann med 18-0! skriker Malin. - Juno släppte inte in ett enda mål på hela turneringen, säger Tina. - Vi är bäst! 40-0 i målskillnad. - Förresten hu gick det för er? Det blir tyst. Fler flickorna fyller på i omklädningsrummen. Snart är alla där. - Jag slår vad om att ni inte vann, säger Yalam och då kan inte flickorna hålla fittret tillbaka. - Nej, säger Ingo. Pojkarna vann inte. Tyvärr. Vi hade chansen, men två av dem har valt att bråka. (s. 95).

När flickorna kommer in i omklädningsrummet, glada efter att de har tagit hem hela turneringen, är det inte en enda som gratrar dem. Här får vi ännu en gång se att pojkarnas förlust spelade större roll än flickornas vinst. Pojkarnas prestationer prioriteras och värderas högre än flickornas. När flickorna börjar fnissa så är det ett tecken på att alla trodde att pojkarna skulle vinna turneringen men istället vad det flickorna som vann. Flickorna i laget kände nog lite ”Där fick ni”, lite hämnd för att de alltid hamnar i skuggan bakom pojkarna.

6.2.1 Jämförelse – Fotbollsböckerna

Böckerna har liknande innehåll och handling. Båda böckerna handlar om fotboll, är kapitelböcker och har svartvita illustrationer. Det som skiljer böckerna åt är att i *Öppet mål* är pojkarna i fokus och i *Ta chansen, Charlotte!* är flickorna i fokus. Vi har valt att dela upp vår jämförelse i tre delar. Den första 6.2.2 kommer handla om genus, 6.2.3 kommer handla om normer och 6.2.4 kommer handla om etnicitet. I 6.2.5 kommer vi presentera vår sammanfattning.

6.2.2 Genus

I *Öppet mål* framställs könen på ett traditionellt sätt. Pojklaget anses vara viktigare än flicklaget. Pojkarna har en högre status och deras vinster och prestationer väger högre än flickornas. Det är pojkarna som är i fokus och flickorna spelar en bakgrundsroll till skillnad från i *Ta chansen, Charlotte!* där det bara är flickor och flickfotboll som har fokus. Eftersom *Ta chansen, Charlotte!* inte har med några pojkar som karaktärer är det svårt att kunna jämföra på samma sätt som i *Öppet mål* hur relationer och maktförhållanden ser ut pojkar och flickor emellan. Alla pojkar i *Öppet mål* (förutom Henke) är modiga, tuffa, kaxiga och vågar ta för sig. I boken får vi inte reda på så mycket om flickornas karaktärer mer än att de blir besvikna på att pojkarna får spela match och inte de, men det är inga stora protester utan de verkar vara vana med att det bara är pojkarna som får som de vill (s. 22-23). Flickorna reagerar inte heller på att pojkarna inte gratulerar dem till vinsten av cupen, utan de fnissar bara lite åt att pojkarna inte vann. Flickorna i boken rättar sig i ledet och gör inte så mycket väsen av sig. Henke är den pojke som mer är som flickorna i boken. De karaktärer som beskrivs i *Ta chansen, Charlotte!* framställs som riktiga vinnarskallar (s. 9-15, s. 82). De beskrivs som tuffa, modiga, roliga, allvarliga men de visar också på nervositet och rädsla.

6.2.3 Normer

En norm som vi uppfattade i boken *Öppet mål* var att pojkfotboll tas på större allvar än flickfotboll. Pojklaget blir mer prioriterat än flicklaget och får mer uppmärksamhet och fokus. Det skulle kunna bero på att författaren vill fokusera på pojklaget i boken. Vissa detaljer talar dock mot att det skulle vara fallet. Tina har länge tränat på att trixa med bollen, Fadi kommer in och är jättebra på att trixa vilket gör att Tina känner sig lite ledsen (s. 14). I det här fallet skulle det kunna vara så att Fadi också har tränat massa men det framkommer inte i boken, bara Tinas besvikelse över hur mycket hon tränat men ändå inte kan. Flickorna får inte vara med och spela träningsmatch då de är ”för bra”. Flickorna blir inte glada över det beslutet och när tränaren säger att flickorna är för bra är det en sak att skylla på då de inte hittat ett lag för flickorna att möta, de har prioriterat pojkarnas match (s. 22). Flickorna vinner turneringen i boken och ingen av de andra gratulerar dem. Det är bara fokus på pojkarnas förlust. Flickornas börjar fnittra över att pojkarna har förlorat. Äntligen var de bättre än pojkarna. Inte en enda gång i boken känns det som att flickorna är bättre än pojkarna. Inte ens när flickorna vinner turneringen, då förminskar man vinsten genom att fokusera på pojkarnas förlust istället. Här är nog den största skillnaden böckerna mellan. I *Ta chansen, Charlotte!* hyllas flickorna i fotbollslaget, de uppmuntras till att ha roligt när de spelar fotboll samt att de gläds och blir arga tillsammans och framställs som ett lag som tror på varandra (s. 34). Maria Nikolajeva (2017, s. 192) skriver att pojkar och flickors egenskaper ofta ställs i motsats till varandra. I jämförelse dess två böcker mellan ser vi att killarna i *Öppet mål* tänker på sig själva (Joel) och tycker att den individuella insatsen betyder mer än lagets insats. I *Ta chansen, Charlotte!* och på flickorna i *Öppet mål* ser vi att det är laginsatsen som har en betydelse och att man vinner och har roligt som ett lag.

En annan norm är att pojkar är tuffa och modiga vilket vi kan se att Joel i boken *Öppet mål* lever upp till ända tills han blir ifrågasatt eller någon säger emot honom. Joel är kaxig och tuff, han tycker själv att han är bäst i laget. Han har inga problem med att vara elak mot den nya killen Fadi (s. 25, s. 35, s. 38, s. 39, s. 84). Man får även se att Joel har en känslig sida, något som inte är enligt pojknormen. När Fadi blir vän med pojkarna i laget känner sig Joel utanför och ledsen. Han visar en sårbarhet under sin hårda yta (s. 52). I boken om Charlotte lever hon upp till den typiska pojknormen då hon är modig och tuff. Charlotte har också, precis som Joel en känslig sida där hon visar sig lite svag genom att vara nervös, ledsen och rädd för att misslyckas (s. 70). Här bryts normen och Charlotte går tillbaka till den typiska flicknormen genom att visa sig sårbar och rädd. Under det avslutande bråket i boken *Öppet mål*, läser Joel in Fadi på toaletten. Han ångrar sig och känner att han gjort något dumt (s.

105). Han skäms och tror att Fadi ska slå honom, något som är enligt normen för pojkar att göra vid bråk. Fadi å andra sidan visar att han kan vara den större personen i bråket och säger förlåt. Joel accepterar ursikten och önskar nog innerst inne att det var han som hade modet att säga förlåt (s. 103-107). Det finns en liknande situation i boken om Charlotte. Som vi skrivit i analysen av boken *Ta chansen, Charlotte!* så är det en situation där Charlotte springer med bollen samtidigt som hon jagas av en av motståndarlagets bästa backar. Backen drar Charlotte i håret och de börjar puttas. Båda flickorna får rött kort och visas av plan (s. 9-15). I ett senare skede i boken, när båda spelarna är på landslagslägret så ber motståndarbacken Charlotte om ursäkt och förklarar att hon är sådan vinnarskalle och visste inte riktigt vad som flög i henne (s. 82). Även om Charlotte nästan har glömt bort situationen så blir hon glad av ursikten och de två flickorna blir vänner.

Henke är den mest normbrytande pojken i boken *Öppet mål*. Alla andra pojkar är typiska tuffa fotbollspojkar som är modiga och orädda. Henke däremot är blyg, rädd och osäker. Han är definitivt inte modig, i alla fall inte i början av boken. Henkes egenskaper är inte egenskaper som passar in i normen för pojkar, utan mer för normen av hur flickor framställs i litteratur. Henke visar flera gånger i boken att han är rädd, osäker och så vidare, både genom tal och handling (s. 9, s. 10, s. 11, s. 53, s. 65). Henke vågar visa känslor, något som är typiskt kvinnligt. Henke har en progression under boken där han blir modigare och modigare. I slutet vågar han till och med stanna bussen och pussa Jonna (s. 99).

6.2.4 Etnicitet

I boken *Öppet mål* får man aldrig reda på var karaktärerna kommer ifrån. Bilderna i boken är svartvita vilket gör det ännu svårare för läsaren att se ursprunget på karaktärerna (s. 4-5). Det är bra då fokus endast hamnar på handlingen. När man läser boken förstår man att boken utspelar sig i Sverige. De benämner en del svenska städer. Många av barnen i boken har svenska namn så som Malin, Jonna, Hanna, Tina, Joel och Tom. Det är också många barn i boken som har namn som inte är typiska svenska så som Yalam, Fadi och Mesfin. Det tyder på en annan etnicitet, men behöver inte betyda att de har en annan nationalitet. Även i boken om Charlotte är illustrationerna svartvita men man kan på ett tydligt sätt se att vissa karaktärer har ursprung från ett annat land då de har en mörkare hudton eller asiatiska drag (s. 6-7). Även på namnen kan man utläsa att det både finns karaktärer med typiskt svenska namn såsom Charlotte, Amanda och Lisa och karaktärer med utländska namn såsom Hana, Bahar och Ardo. I boken om Charlotte står det inte var alla kommer ifrån som har utländskt ursprung. Dock nämner författaren att till exempel Amir kommer ifrån Kurdistan (s. 19)

6.2.5 Sammanfattning av fotbollsböckerna

Vi kan se att de två fotbollsböckerna skiljer sig åt i den mån att den ena boken handlar om enbart flickor som spelar fotboll och den andra boken handlar om både flickor och pojkar som spelar fotboll men fokus ligger på pojkarna i boken. Boken *Öppet mål* följer normen utifrån kriterierna att fotbollsböckerna ofta handlar om pojkar som spelar fotboll. (Ann Boglind & Anna Nordenstam 2010, s. 165). Boken *Ta chansen, Charlotte!* är normbrytande då huvudkaraktären är en flicka som spelar fotboll. Om vi fokuserar enbart på hur huvudkaraktärerna i böckerna är så är det ingen större skillnad förutom könen. Huvudkaraktärerna är tuffa och självsäkra men kan även visa sina svagare sidor, såsom rädsla. Båda böckerna har svartvita illustrationer och det är svårare att uttyda olika hudfärger och etniciteter. Det vi kan se är att båda böckerna innehåller namn som inte är typiskt svenska. Båda böckerna har dock ett lagfoto längst fram i boken och där kan vi se att det finns andra karaktärer med annan etnicitet och i *Ta chansen, Charlotte!* får vi veta att tränaren Amir har flytt från Kurdistan (s. 19).

Ta chansen, Charlotte! handlar enbart om flickor så därför kan vi bara jämföra hur flickorna i de båda böckerna framställs. flickorna i *Ta chansen, Charlotte!* framställs som tuffa och orädda fotbollsspelare som är duktiga på allt, både på fotbollsplan och i skolan. Flickorna i *Öppet mål* framställs som att de är sämre än pojkarna och blir ofta nedprioriterade. ”Vi då? Säger Juno. Ska inte tjejerna spela? – Jag vet inte hur jag ska säga det här, men alla lag vi frågat har tackat nej. Ni är för bra! Det blir tyst, spelarna ser på varandra, - Det låter ju som om man borde vara glad då, säger Malin. Men det känns inte så...” (s. 23-23). Flickorna i *öppet mål* har en lägre prioritering än vad flickorna i *Ta chansen, Charlotte!* har. Detta kan vara för att i *Ta chansen, Charlotte!* så får vi inte reda på om det finns något pojklag i klubben som de konkurrerar med.

6.3 Analys av skräckböckerna

Uppdrag: Skrämmarna - Olika förlag

Boken, *Uppdrag: Skrämmarna* är skriven av Cecilia Rihs och illustrerad av Silvy Strand år 2016. Boken är en kapitelbok på 11 kapitel och är en bok från serien Hemliga boken för äventyrare. Boken börjar med att man får läsa lite information som Lina skrivit ner som är viktig att veta. Informationen tar upp att farmor Hilda håller på att skriva en bok som heter ”Hemliga boken för äventyrare” men då hon har brutit båda benen och en arm och ligger på sjukhus i Ryssland så behöver hon hjälp med att utföra äventyren. Lina och hennes familj har åkt till farmor Hildas hus för att vakta det över sommaren. Det står även att om inte farmor

Hilda skriver klart boken och får pengar så blir hon av med huset. Det är nu upp till Lina och farmors magiska älva och äventyrkompis Peppar att utföra uppdragen och rapportera tillbaka till farmor Hilda. Lina får ett brev från farmor som beskriver uppdraget. De ska ta reda på om skrämmare finns eller om de bara är vanliga spöken. Skrämmare är läskiga väsen som lever på att skrämmas. De får i uppdrag att ta sig till ett ödehus där det ska finnas så kallade skrämmare och de ska ta sig dit med hjälp av grannens häst Alberto. Lina berättar för sin mamma att hon ska iväg och hälsa på spöken. Detta säger hon när mamman läser tidningen, då är hon alltid distraherad. Vägen till ödehuset är inte enkel, de ska ta sig igenom en skog där det finns trädroll. Trädroll är obehagliga och vill stjäla. När de ska ta sig genom skogen stöter de på trädrollen men lyckas komma undan genom att hälla klipulver på en av dem. Klipulvret har de tagit från farmor Hildas kalaslåda, det och mycket annat kalaskul tog de med sig som redskap, bland annat ett par mörkerglasögon. När de är framme vid ödehuset möter de en vittra, ytterligare en magisk figur. Vittran är vän med hästen Alberto och håller honom sällskap medan Lina och Peppar genomför uppdraget. Direkt när de kommer in i huset så börjar de höra viskningar. Lina tar på sig mörkerglasögonen och ser figurer krypa ner från väggarna, det är skrämmare. Peppar och Lina springer och gömmer sig men snabbt får de veta att skrämmare kan lukta sig till rädsla. Under uppdraget gömmer sig Peppar och Lina på flera olika ställen och stöter på flera olika skrämmare. En av gångerna gömmer de sig i en tunna. De upptäcker att det är något väldigt kletigt och illaluktande i tunna. De hör tunga steg utanför tunnans och Peppar tar fram en mask som de tagit med från kalaslådan. Peppar har hållt ketchup vid maskens ögon så det ser ut som blod. Lina tar på sig masken och hopar ut ur lådan och skrämmer skrämmaren. Peppar ser klet på väggen och märker att man fastnar i det. Det är med hjälp av kletet som skrämmarna kan klättra på väggar listar de ut. Mästerskrämmaren luktar sig till Peppar och Linas rädsla och hittar dem. Hon blåser en dimmig rök som träffar Lina och gör henne helt förstelnad. Lina börjar hicka jättemycket, det är vad som händer om man blir skrämmd av en skrämmare. Peppar lyckas komma undan och tänker och tänker på vad man kan göra för att bota Lina. Hon kommer ihåg att hennes faster blev skrämmd en gång och att man måste befinna sig i en häxring. Peppar tar hjälp av vittran eftersom en vittra kan alla skogens hemliga ställen och vet vart alla häxringar finns. Linas hicka försvinner och hon blir som vanligt igen. När de väl är hemma igen så hoppar Peppar ner i ryggsäcken igen, ingen får ju se henne. Precis innanför dörren möter de Linas mamma som frågar vart Lina varit och påpekar att hon stinker. Hon säger åt Lina att skynda sig att bada eftersom de får gäster om bara en liten stund. Lina känner sig lättad eftersom hon slapp hitta på en förklaring om vart hon varit. När Lina badat skyndar hon sig att snabbt skriva ner

allt de varit med om så hon kan rapportera tillbaka till farmor Hilda. Lina och Peppar är nöjda över att ha klarat uppdraget.

Huvudkaraktären i boken är Lina. Lina är en modig och äventyrlig tjej. ”Var det här allt? Ska det inte bli mer äventyr? Viskar Lina.” (s. 37) men som också har nära till rädsla ”Hon älskar berg-och-dalbanor, men det är läskigt ändå. Tänk om de ramlar ur? Eller åker rakt ner i backen?!” (s. 50) När hon läst brevet från farmor Hilda så glömmer hon snabbt bort det som stod om skrämmare och spöken och tänker genast på grannens läskiga och stora häst Alberto. ”Åh fy! Jag vill inte rida på en så läskig häst, utbrister Lina” (s. 12). Lina är också väldigt noggrann och vill att hon och Peppar ska gå igenom reglerna som farmor Hilda har (s. 17) men hon framställs också som påhittig och kreativ. ”Då ser Lina sin chans. Hon kör ner handen i ryggsäcken och hittar burken. Sedan sliter hon av locket och kastar klipulvret över trollet.” (s. 27)

Peppar är en biperson i boken. Hon är en älva, eller egentligen en tolvåring (s. 6) och är farmor Hildas äventyrskompis. Hon är precis som Lina äventyrlig och modig och väldigt påhittig. ”Jag har en idé! ropar Peppar. Skrämmare älskar att skrämmas. Då måste de hata det som är tvärtom. Vi tar med saker som gör oss orädda!” (s. 19). Peppar är inte rädd för mycket men det finns några saker som hon är rädd för, en av dessa saker är spindlar (s. 48).

Den sista karaktären som beskrivs i boken är farmor Hilda. Henne får man bara en bild av att hon är äventyrlig genom att hon skriver boken för äventyrare. Linas bror Axel får vi inte veta något om alls förutom att han finns och Linas mamma får vi inte heller reda någonting om.

Bilderna är svartvita och utifrån dem kan vi urskilja att karaktärerna har mörkare hår och aningen mörkare hy. Vilket ursprung de har framkommer inte.

Spöket i biblioteket- Bonnier Carlsen

Spöket i biblioteket är skriven av Katarina Genar och illustrerad av Alexander Jansson år 2017. Boken har svartvita illustrationer. Boken handlar om huvudpersonen Greta och hennes vänner Malte och Teo. Greta och hennes vänner går på en mycket gammal skola. Greta har ofta känt av att det spökar på skolan. Ingen i hennes klass märker av spökerna, förutom Malte. Teo är jätterädd för spökerna. På skolan finns det massor av gamla fotografier. På ett foto kan man se en pojke med utstående öron. När barnen går till biblioteket får de höra om Violetta Lilja av bibliotekarien Amir. Han berättar att Violetta forskade om idén om tiden och påstod att man kunde resa mellan olika tider, nutid, dåtid och framtid. Senare i boken berättar

Mattias, deras lärare, att det var en man vid namn Ludvig Karlsson som fortsatte Violettas forskning. Och att han hade gått på deras skola. Greta, Malte och deras klasskompis Sally bestämmer sig för att leta efter spöket i biblioteket. I biblioteket träffar de på en liten kille. Killen visar sig vara Ludvig Karlsson som rest tillbaka i tiden till när han var ett barn och gick på skolan.

Huvudpersonen heter Greta och det är även hon som är berättarrösten i boken. Greta är en modig tjej som tror på det andliga och spöken. Man märker att Greta är modig när hon vågar gå till biblioteket för att leta efter spöket, trots att hon är rädd (s. 58). Hon är också modig när hon vågar stanna kvar i biblioteket, trots att hon är rädd och hennes hjärta bultar hårt (s. 66). Greta gillar spänning och äventyr. Hon tackar inte nej till att leta efter spöket och hon tycker att det är spännande att ta reda på mer om Violetta Lilja och Ludvig Karlsson. Greta är även smart som kommer på att det just är Ludvig Karlsson de träffat på i biblioteket ”Och då förstår jag varför Ludvig kändes så bekant! - Där är han, säger jag och pekar på bilden av pojken som sitter och läser. Malte spärrar upp ögonen. - Ja, det är Ludvig som vi träffade i biblioteket, säger han förvånat.” (s. 84-85). Greta är omtänksam och tänker på andra och bryr sig om andra människor. Det märks av när de står och tittar på alla gamla fotografier.

En del barn är fint klädda och har blanka skor. De var rika. Andra barn har trasiga kläder och inga skor. Om jag hade levt då så skulle jag ha delat med mig av min matsäck. Om jag hade haft någon... Jag kanske själv hade varit fattig? Ibland önskar jag att jag kunde hjälpa dem. Då skulle de stackars frusna barnen få mina skor. Men det går ju inte. (s. 18-20).

Malte är en av Gretas bästa vänner. Han påminner mycket om Greta. Han märker också av spöken och gillar äventyr och mysterium. Teo som också är en av Gretas bästa vänner är motsatsen till Greta och Malte. Teo är jätterädd för spöken:

Men allra värst är det för Teo. Han tycker att det är så otäckt att han inte ens vill prata om det. - Tyst, säger han bara och håller för öronen så fort Malte och jag nämner det minsta lilla om något spöke. Eller när Sally, som är två år äldre än vi, berättar något läskigt. Då blir han alldeles livrädd. (s. 16).

Att Teo är rädd för Sally märker man av i boken.

Teo håller hårt i sin soppsked. Hans hand darrar. Sally tar ett djupt andetag och vänder sig mot Teo. - Det är ett spööoke, väser hon. Teo flämtar till och tappar skeden så att tomatsoflan skvätter över bordet. Sally ler lite. Jag suckar. Sally vill alltid skrämna upp Teo. (s. 55-56).

Teo blir också rädd så fort han blir tillsagd, som till exempel i biblioteket när Amir undrar vem som tagit ner boken om Violetta Lilja (s. 28). Teo är inte heller mycket för mysterier, som Greta och Malte. ”Amir hjälper oss att låna nya böcker. Teo väljer en bok med roliga historier, Malte och jag tar var sin mysteriebok.” (s. 31).

Sally är en äldre tjej som finns med i boken. Hon tror på spöken. Hon kan också en del om

spöken, så som att spöken är kalla (s. 56) och att spöken är snabba (s. 64). Hon brukar reta Teo och vill gärna få med gänget på äventyr. Teo tackar nej, men Malte och Greta tackar ja. Sally är inte rädd för spöken utan tycker att det bara är spännande och häftigt. ”Maltes ögon är stora och rädda. Men Sally ser nöjd ut där hon sitter med blicken fäst på den svarta skuggan. Hennes ögon glänser. - Jag visste väl att det var ett spöke, mumlar hon.” (s. 66-67). Sally är bestämd och gillar inte när någon har roligt på hennes bekostnad.

Spök-vaktis, fnissar Malte. - Hoo-hoo, skrattar jag. Sallys mun är ett smalt streck. - Å, säger hon surt. Alla riktiga spöken ligger så klart och sover så här dags. De är ju bara vakna på natten. Hon petar upp glasögonen och rätar på ryggen. Sedan går hon iväg med långa, ilska kliv. (s. 70-71).

6.3.1 Jämförelse – Skräckböckerna

Böckerna handlar om skräck, är kapitelböcker och har svartvita illustrationer. Båda böckerna har en flicka som huvudperson. Vi har valt att dela upp vår jämförelse i tre delar. Den första 6.3.2 kommer handla om genus, 6.3.3 kommer handla om normer och 6.3.4 kommer handla om etnicitet. I delen 6.3.5 kommer vi presentera vår sammanfattning.

6.3.2 Genus

I boken *Spöket i biblioteket* är det en tjej som är den modigaste. Den tjejen är Sally. Sally är inte rädd för spöken och hon gillar att skrämma upp de som är rädda (s. 55).

Förr eller senare kommer väl spöket att dyka upp. Sallys ögon smalnar när hon tittar på oss. - Följer ni med? säger hon. - Inte jag, svarar Teo och drar sig tillbaka lite grann. Sally låter blicken vandra vidare, först till Malte och sedan till mig. - Ni båda vågar väl? säger hon. Jag känner en ilning över ryggen. Men Malte nickar. - Så klart vi vågar, säger han och puffar lite på mig. Då nickar jag också, fast mitt hjärta bultar hårt i bröstet. (s. 57-58).

Precis som i *Spöket i biblioteket* så är flickorna i boken *Uppdrag: Skrämmarna* modiga.

Farmor Hilda, Peppar och Lina, alla är riktiga äventyrsälskare. (s. 17, s. 19, s. 27, s. 51, s. 56). ”Var det här allt? Ska det inte bli mer äventyr? Viskar Lina” (s. 37)

Greta faller för gruppsycket. Hon vill inte verka mindre modig än Sally och Malte. Att falla för gruppsycket och att skapa gruppsycket är typiskt för flickor i skolåldern. Greta är modig som följer med till biblioteket, trots att hon föll för gruppsycket. Hon ger inte upp utan stannar kvar i biblioteket, trots att hon tycker att det är läskigt och Gretas hjärta slår hårt i bröstet (s. 66). Maria Nikolajeva (2017, s. 68) skriver att i barnlitteraturen uppstår det ibland situationer som leder till en konflikt med sig själv för karaktären. Det kan handla om inre strider. Som i denna situation ovan. En situation som uppstår i *Uppdrag: Skrämmarna* som kan tolkas som en konflikt för karaktären är när Lina tycker det är för läskigt och vill ut ur huset men sedan kommer hon på att de måste slutföra uppdraget för farmor Hildas skull.

Nä, vi kan inte sticka än, säger hon. Vi måste ta reda på mer. För om vi inte lyckas med vårt uppdrag kan inte farmor skriva färdigt boken. Och blir det ingen bok kan hon inte köpa Åskbacken. Då måste hon flytta. Det får inte hända! (s. 44)

I boken är det en kille, Teo, som är den rädda och osäkra. Det är flickorna i boken som visar att de är modiga, tuffa och smarta (s. 58, s. 64, s. 84). I boken *Uppdrag: skrämmare* finns det bara Axel som en manlig karaktär. Han nämns endast två gånger i boken (s. 19, s. 20) och har ingen karaktärsbeskrivning alls.

6.3.3 Normer

I *Spöket i biblioteket* heter läraren Mattias (s. 21). Han bryter mot normen att en lärare är ordningsam, bestämd och strukturerad, men följer samtidigt normen om att det ofta är män som har förmånen att tillåtas vara virriga/ inte ha koll. Mattias är lite snurrig.

Vår lärare Mattias är rolig och jättesnäll. Men ibland är han förvirrad. - Var har jag lagt min penna? säger han och letar överallt. Då skrattar vi och ropar: - Pennan är ju bakom örat! Mattias brukar nämligen sätta sin penna just där. Och sedan glömmet han det. Varenda gång. (s. 21).

Det är även normbrytande i den mån att det är en manlig bibliotekarie. Bibliotekarie är ett yrke som är kvinnodominerat. Bibliotekarien Amir älskar att läsa, han har läst alla böcker på biblioteket (s. 26). Amir är en man och det är inte enligt normen att pojkar eller män gillar att läsa. Det är ofta flickor som läser. Greta och Sally bryter mot den kvinnliga normen att flickor är rädda eftersom de är modiga. Båda flickorna vågar leta efter spöken i det läskiga biblioteket. Teo i sin tur bryter mot den manliga normen om att pojkar ska vara modiga. Teo är rädd av sig som person, både för spöken, Sallys berättelser och att bli tillsagd (s. 16, s. 28, s. 55). Teo vågar inte följa med och leta efter spöken i biblioteket, han är alldeles för rädd (s. 57). I *Uppdrag skrämmare* så beskrivs båda huvudkaraktärerna som modiga men också rädda. Det är både en norm i och med att de är rädda (s. 43, s. 55, s. 48) men det är också normbrytande då de är modiga (s. 37, s. 40, s. 44, s. 48, s. 52, s. 58)

6.3.4 Etnicitet

Illustrationerna i boken *Spöket i biblioteket* är svartvita. Därför är det svårt att genom dem utläsa vilken etnicitet personerna i boken har. De flesta personer i boken har svenska namn så som Greta, Teo, Sally, Mattias, Ludvig etc. Den enda som skulle kunna ha ett utländskt påbrå är bibliotekarien Amir. Amir är ett namn som har ett arabiskt ursprung. I boken, *Uppdrag: Skrämmarna* är illustrationerna även där svartvita och det är svårt att urskilja vad karaktärerna har för ursprung. Man kan dock inte uttyda så tydliga skandinaviska drag utan det ser ut som de har en lite mörkare hudton. Däremot har de ganska vanliga svenska namn såsom Lina, Axel och Hilda.

6.3.5 Sammanfattning av skräckböckerna.

Böckerna är lika i den mån att båda böckerna har en tjej som huvudkaraktär och båda karaktärerna har liknande karaktärsdrag. Greta i boken *Spöket i biblioteket* är modig och gillar äventyr men hon kan även visa att hon kan bli rädd, precis som Lina i *Uppdrag: Skrämmarna*. Lina gillar också äventyr och är modig men visar också på att hon blir rädd ibland. ”Jag tycker att vi ska sticka härifrån, säger Lina. Det börjar bli fööör otäckt!” (s. 43). Boken *Spöket i biblioteket* har flera manliga karaktärer till skillnad från *Uppdrag: Skrämmarna*. Båda böckerna är normbrytande då det är flickorna i böckerna som är modiga och äventyrslystna. Illustrationerna i båda böckerna är svartvita och även här är det svårt att uttyda etnicitet. I boken, *Uppdrag: Skrämmarna* så kan man ändå se att huvudkaraktären har en mörkare hudton. I *Spöket i biblioteket* kan vi inte uttyda vilken etnicitet någon av karaktärerna har däremot kan vi ana att Amir skulle kunna ha en annan etnicitet då Amir inte är ett typiskt svenskt namn.

7. Slutdiskussion

Efter att ha jämfört de sex böckerna från de två olika förlagen så kan vi se att de skiljer sig åt i fråga om normer, genus och etnicitet. Vi kan se att Olika förlag är ett mer normbrytande förlag, precis som de utger sig för att vara. Olika förlag visar genom sina böcker att de vill utmana normen att det är pojkar som är modiga och orädda och flickor är rädda. Alla tre böcker från Olika förlag har flickor som huvudkaraktärer, flickorna framställs som modiga, men att de även vågar visa att de kan bli arga, rädda och ledsna. I böckerna från Bonnier Carlsen så har två av tre böcker flickor som huvudkaraktär. *Märta rider vilse* är en av böckerna som har en flicka som huvudkaraktär. Märta följer normen om att en flicka ska vara rädd och inte modig. Greta i *Spöket i biblioteket* bryter mot normen eftersom hon är modig. I boken *Öppet mål* är det pojkar som är huvudkaraktärer, det är även pojkarna som är modiga och flickorna hamnar i bakgrunden och bortprioriteras.

När det kommer till mångfald och etnicitet är Olika förlag bättre på att ha med karaktärer som inte har ett skandinaviskt ursprung. Detta ser vi till exempel på Malvas farmor i *Malva och hästarna* och Julia i *Ta chansen, Charlotte!* Olika förlag beskriver också att karaktärer kommer från andra länder som till exempel att Julias släkt kommer från Kurdistan (s. 19). I Bonnier Carlens böcker är det nästan bara karaktärer med skandinaviskt ursprung. Det finns inga beskrivningar vart karaktärerna kommer ifrån utan det får man gissa sig till utifrån bilderna och karaktärernas namn.

Skulle vi välja att använda en av fotbollsböcker i undervisning så skulle vi välja *Ta chansen, Charlotte!* Vi tycker att *Öppet mål* har en jargong att pojklaget har högre status och betyder mer än flicklaget. Vi står inte för detta utan tycker att både pojkar och flickor kan spela fotboll och att det är något som behöver uppmärksammas i litteraturen. Genom att läsa *Ta chansen, Charlotte!* så kan vi uppmärksamma att även flickor kan spela fotboll och bli proffs. Vi vill inte förändra normen till att det bara ska finnas böcker om flickor som spelar fotboll utan vi vill ta bort makt i normen så att det blir mer jämlikt mellan könen. En del i *Öppet mål* som vi dock tyckte var bra var att pojkarna till slut vågade visa sig sårbara och säga förlåt till varandra.

De två skräckböckerna var de böcker vi såg minst skillnader mellan när det kommer till de två olika förlagen. Det finns ingen av de två böckerna som var mer eller mindre normbrytande. De båda böckerna var normbrytande i den mån att båda böckerna hade karaktärer som var flickor som är modiga. Genom att använda dessa skräckböcker i undervisning kan vi visa på att flickor också kan vara modiga, något som pojkar är enligt normen. *Spöket i biblioteket* är dock den bok vi båda föredrog, både på grund av att det var en flicka som huvudkaraktär och att hon var modig samt att det fanns en pojke med i boken, Teo, som vågade visa att han var rädd för spöken.

I vår tidigare forskning nämnde vi att Raquel Konttinen och Cecilia Zakrisson (2017, s. 1) skriver att läroplanen och barnlitteratur står i en konflikt med varandra. Läroplanen vill att vi ska arbeta med allas lika värde och att våga vara normbrytande och visa på mångfald, medan barnlitteraturen ofta inte är så normbrytande. Vi anser inte att det behöver vara en konflikt då det hänger på vilket val av litteratur lärare gör. Läroplanens tänk med lika värde, mångfald och normbrytande litteratur går att uppnå om man väljer litteratur utifrån det. Efter att vi har genomfört denna forskningsstudie så kommer vi båda att bli mer kritiska vid val av barnlitteratur i klassrummet. Vi båda vill att böcker vi väljer ska vara normbrytande och visa på att flickor kan spela fotboll och att pojkar kan vara rädda och sårbara. Vi vill visa på att det inte spelar någon roll vilket kön man har och att man är kapabel till att göra vad man vill oavsett kön. Vi tycker även att det är viktigt att böcker visar att man inte måste vara perfekt utan att man kan visa sin svaga sida, vara rädd, ledsen och inte bara modig hela tiden. Olika förlag är enligt oss ett bra förlag med litteratur som visar på mångkultur och att våga bryta normer. Vi anser att Bonnier Carlsen lever kvar i gamla normer, både i *Märta rider vilse* och *Öppet mål*. Dessa böcker beskriver flickor som lägre prioriterade, rädda och osäkra. *Spöket i biblioteket* var dock mer lik böckerna från Olika förlag. Vi har under studiens gång upptäckt hur viktigt det är att lärare läser igenom och har koll på den litteratur som används i

klassrummet för att inte råka visa upp normer som hen inte står för. Detta anser vi, efter vad vår studie resulterade i är något som barnlitteraturen har en stor bidragande faktor i. Maria Nikolajeva (2017, s. 38) skriver att barn är benägna att tolka barnlitteratur annorlunda än vuxna och kan därför tro att det mesta som står i litteraturen är sanning, till exempel kan en påhittad figur bli verklig för ett barn eller så tar barnet till sig en viss norm, så som att det bara är pojkar som är modiga eller idrottare. Som vi skrivit i delen 4.1.3 så är det inte det viktiga här att skapa en massa nya förbättrade normer utan ge de normer som redan finns betydligt mindre makt. Detta kan göras genom att synliggöra att normer finns samt att kommentera den när den dyker upp. Såsom fotboll och tjejfotboll. Ta upp och prata om varför ordet tjej skulle behövas innan fotboll. Vi anser att man behöver prata om normen för att kunna ge den mindre makt.

Vi är nöjda med vårt val av metod. Böckerna vi valde var jämförbara och liknade varandra i handling, illustrationer och textmängd. Den gång vi tyckte att det var svårast att göra en likvärdig jämförelse var mellan fotbollsböckerna. Detta eftersom att *Ta chansen, Charlotte!* inte hade några manliga karaktärer som kunde ställas i jämförelse med de manliga karaktärerna i *Öppet mål*.

Miranda Wickström & Emilia Svennar (2018, s. 7) skriver att utbudet av normbrytande barnlitteratur är lågt. Vi kan efter denna studie hålla med eftersom det största förlaget Bonnier Carlsens böcker inte var särskilt normbrytande. Vi anser även att bara för att utbudet är litet i fråga om normbrytande barnlitteratur betyder det inte att det ska vara svårt att hitta och använda. Vi tycker att man som lärare kan börja med att använda litteraturen från Olika förlag då den utmanar normer och visar på att olikheter är okej och något bra. Vi har även en förståelse för att genom att resultatet i denna studie visar att Olika förlag är ett mer normbrytande förlag behöver det inte betyda att det gäller i alla fall där dessa två förlag ställs mot varandra. Resultatet i denna studie gäller de sex valda böckerna samt att resultatet kan ge oss en inblick i hur förlagen tänker kring normer, genus och etnicitet.

Litteraturförteckning

Andersson, M. & Druker, E. (red.) (2008). *Barnlitteraturanalyser*. Lund: Studentlitteratur.

Boglund, A. & Nordenstam, A. (2010). *Från fabler till manga. Litteraturhistoriska och didaktiska perspektiv på barn- och ungdomslitteratur*. Malmö: Gleerups.

Bonnierförlagen (2018) Hämtat den 30 november 2018

<https://www.bonnierforlagen.se/om-bonnierforlagen>

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Earles, J (2017). Hämtad den 4 december 2018.

<https://www-tandfonline-com.ep.bib.mdh.se/doi/pdf/10.1080/09540253.2016.1156062?needAccess=true>

Eklund Wilson, E. (2010). *Märta rider vilse*. Stockholm: Bonnier Carlsen.

Eriksson, M. (2014). *Malva och hästarna*. Linköping: Olik.

Friends (2008). *I normens öga. Metoder för en normbrytande undervisning*. Stockholm: Friends.

Genar, K. (2017). *Spöket i biblioteket*. Stockholm: Bonnier Carlsen.

Haraldsson, H. (2018) *Hur ser utbudet av mångfald ut inom barnlitteratur?* Hämtad den 28 november 2018. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1229444/FULLTEXT01.pdf>

Heimer M. (2018) *Normkreativitet i barn- och ungdomslitteraturen*. [Lund]: BTJ förlag; 2018

Ingemansson, M. (2016). *Lärande genom skönlitteratur: djupläsning, förståelse, kunskap*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, V. (2012) *Dissonant Voices: Philosophy, Children's Literature, and Perfectionist Education*. Hämtad den 4 december 2018.

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:639125/FULLTEXT01.pdf>

Kontinen, R och Zakrisson, C. (2017) *Genus i barnlitteratur*. Hämtad 29 november 2018.

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1066674/FULLTEXT01.pdf>

Kåreland, L. (red.) (2005). *Modig och stark - eller ligga lågt: skönlitteratur och genus i skola och förskola*. Stockholm: Natur och kultur.

Ljunggren, M. (2016). *Öppet mål*. Stockholm: Bonnier Carlsen

Mlekov, K. & Widell, G. (2003). *Hur möter vi mångfalden på arbetsplatsen?*. Lund: Studentlitteratur

Minoritet.se, *Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk*. Hämtat den 12 februari 2019. http://minoritet.se/GetDoc?meta_id=2651

Nationella sekretariatet för genusforskning. (2018) *Normer/normkritik*. Hämtad den 27 november 2018. <https://www.genus.se/ord/normnormkritik/>

Nikolajeva, M. (2017). *Barnbokens byggklossar. (Upplaga 3)*. Lund: Studentlitteratur.

Nilson, M. (2010). *Från Gossip Girl till Harry Potter: genusperspektiv på ungdomslitteratur*. Lund: BTJ förlag.

Olika förlag (2018) Hämtad den 30 november 2018. <https://www.olika.nu>

Rihs, C. (2016). *Uppdrag: skrämmarna*. Linköping: Olika.

Sahlén, A. (2009) *En introduktion till skräcklitteratur*. Hämtad den 12 december 2018. <https://www.minabibliotek.se/sv/article/en-introduktion-till-skräcklitteratur>

Skolverket (2017). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2017*.

Wegerup, J. (2017). *Ta chansen, Charlotte!*. (Första upplagan). [Linköping]: Olika förlag.

Wickström, M & Svennar, E. (2018) *En vacker liten cirkusflicka och starka Pojkar*. Hämtad den 27 november 2018. <http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/26375/Examensarbete%20-%20Miranda%20Wickström%20och%20Emilia%20Svennar.pdf?sequence=1&isAllowed=y>